

El gust per la lectura

***La plaça del Diamant,* de Mercè Rodoreda**

Fundació Mercè Rodoreda

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

SEMINARI
"El gust per la lectura"
2005–2006

Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa
Subdirecció General de Llengua i Cohesió Social
Servei d'Ensenyament del Català

La plaça del Diamant, **de Mercè Rodoreda**

ROSA CLAR MARTÍNEZ
VICENT SANZ ARNAU

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT	7
1. Objectius.....	7
2. Continguts.....	7
3. Orientacions didàctiques.....	8
I. MERCÈ RODOREDÀ, VIVÈNCIA LITERÀRIA	11
1. Infantesa: 1908–1921.....	13
2. Joventut	14
2.1. A Catalunya: 1921–1939	14
2.2. L'exili: 1939–1954.....	16
3. Maduresa: 1954–1972	22
3.1. Ginebra: l'explosió creativa.....	22
3.2. Barcelona: el reconeixement	24
3.3. Romanyà de la Selva: punt i final.....	25
II. LA PLAÇA DEL DIAMANT, REALISME SUBJECTIU	29
1. Les fonts de <i>La plaça del Diamant</i>	31
2. L'argument i l'estructura.....	38
2.1. L'argument.....	38
2.1.1. De Natàlia a Colometa (capítols I–XIII)	38
2.1.2. Els maldecaps petits es van començar a tornar maldecaps grossos (capítols XIV–XXV).....	41
2.1.3. Tot a passeig (capítols XXVI–XXXIV)	42
2.1.4. L'adroguer de les veces i la senyora Natàlia (capítols XXXV–XLVIII).....	43
2.1.5. La joventut que fugia (capítol XLIX)	44
2.2. L'estructura.....	45
3. Realisme subjectiu	46
3.1. Novel·la iniciàtica.....	46
3.2. Novel·la psicològica	46
3.3. Veu narrativa i punt de vista	46
III. COLOMETA I ELS ALTRES	49
IV. LES CARES DEL DIAMANT	57
1. <i>La plaça del Diamant</i> , memòria històrica.....	59
1.1. Evocació de la història de Catalunya	59
1.2. La Barcelona de <i>La plaça del Diamant</i>	67
2. Els coloms com a <i>leitmotiv</i>	72
3. Condió femenina i condició humana.....	74
V. UNA NOVEL·LA SÓN PARAULES.....	75
1. L'estil de <i>La plaça del Diamant</i>	77
1.1. Oralitat.....	77
1.2. Emotivitat.....	80
1.3. Lirisme.....	83
1.4. Antisentimentalisme.....	83
1.5. Simbolisme.....	84
2. La llengua de <i>La plaça del Diamant</i>	86
BIBLIOGRAFIA.....	89
ANNEXOS.....	93
Annex 1: Activitat globalitzadora	95

INTRODUCCIÓ

L'objectiu d'aquest dossier que teniu a les mans és transmetre el gust per la lectura que els autors tenim de la literatura en general, i de l'obra de Mercè Rodoreda i la seva *Plaça del Diamant* en particular. És per això que, en decidir com exposaríem aquesta predilecció, vam començar per llegir-nos *La plaça del Diamant* a fons i tot allò que fes referència a Mercè Rodoreda que vam aconseguir trobar. D'aquesta manera vam poder aprofundir en el coneixement de la personalitat i en l'obra d'una de les autores més importants que ha donat la literatura catalana moderna i vam redescobrir una novel·la que mereix, sens dubte, el reconeixement que la crítica li ha donat per la seva qualitat i per la renovació estilística i de contingut que va suposar en el seu moment.

Amb la finalitat, doncs, d'apropar aquesta figura i aquesta novel·la a l'alumnat de batxillerat, hem organitzat el dossier en un seguit d'apartats que permetin, per una banda, fer un recorregut per la vida, l'obra i el moment històric de Rodoreda i, per l'altra, entrar a fons en l'anàlisi de *La plaça del Diamant*:

- **Mercè Rodoreda. Vivència literària.** Aquí l'alumnat hi trobarà una sèrie d'activitats que li permetran de conèixer les diferents etapes de la vida de l'autora al mateix temps que farà un seguiment de la seva activitat de creació literària i artística.
- ***La plaça del Diamant*, realisme subjectiu** és l'apartat on es treballen les fonts literàries que orientaran Rodoreda en escriure la seva obra, així com l'argument, l'estructura i el punt de vista de la novel·la. A partir d'aquest treball s'arriba a comprendre la complexitat d'un personatge tan especial com Natàlia-Colometa.
- **Colometa i els altres** dóna una visió de tots els personatges que apareixen a la novel·la i que són vistos des de la perspectiva de la protagonista.
- **Les cares del diamant** ajudarà els alumnes a entendre la complexitat d'un període històric que marcà profundament tota una generació, que és el teló de fons de la història, i que avui dia pren força a partir de la recuperació del record que la societat actual n'està fent. També veuran una imatge de la ciutat de la Barcelona del moment.
- **Una novel·la són paraules** (títol inspirat en una afirmació de l'autora) servirà per treballar l'estil i la riquesa lingüística d'aquesta novel·la.
- Finalment, dins l'Annex 1, proposem als alumnes una **Activitat globalitzadora** que els permeti elaborar un projecte que abasti tots els aspectes treballats en els apartats anteriors i que el professorat pot fer servir per plantejar, per exemple, un treball de recerca.

Tot i que el dossier està pensat per a l'alumnat de batxillerat, es pot treballar també a segon cicle d'ESO. Hem proposat un ventall d'activitats que presenten diversos graus de dificultat i que, a més de plantejar qüestions relacionades amb l'estudi de l'autora i de la novel·la, posen en pràctica habilitats relacionades amb la informàtica, el coneixement geogràfic, el dibuix, etc. de tal manera que el professorat pot fer treballar els alumnes interdisciplinàriament.

Al final del dossier trobareu una bibliografia amb tots els materials consultats i amb adreces electròniques que us poden ajudar a resoldre les activitats plantejades. També hi hem inclòs un solucionari on es dóna resposta a aquelles qüestions que presenten una major dificultat de resolució.

L'edició de la novel·la que hem fet servir és la del Club Editor Jove, número 53, perquè és la del segell editorial que va editar de bon començament *La plaça del Diamant*.

ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT

1. Objectius

1. Utilitzar la lectura com a font d'informació, de lleure i de projecció personal.
2. Manifestar interès per la literatura com a mitjà per interpretar la realitat.
3. Conèixer el context social, cultural i literari de la primera meitat del segle XX.
4. Conèixer els aspectes fonamentals de la vida i l'obra de Mercè Rodoreda.
5. Llegir significativament *La plaça del Diamant*.
6. Conèixer els recursos emprats per l'autora a l'hora de formalitzar la seva obra.
7. Conèixer, a través de les lectures de Mercè Rodoreda, un ventall molt ampli d'autors de la literatura universal.
8. Conèixer alguns pintors de l'època que influïren en la creació pictòrica de l'autora.
9. Consultar diferents fonts bibliogràfiques i sintetitzar la informació obtinguda per produir nous textos.
10. Emprar els recursos que proporcionen les TIC per produir diferents tipus d'escrits.
11. Produir textos amb claredat, coherència, cohesió, adequació i correcció lingüística.
12. Expressar-se oralment amb correcció, coherència i adequació a la situació comunicativa i al tipus de discurs.

2. Continguts

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. Les diferents etapes de la vida i l'obra de Mercè Rodoreda.
2. *La plaça del Diamant*: les fonts literàries, l'argument, l'estructura i el punt de vista.
3. Els personatges.
4. La memòria històrica de la novel·la.
5. La Barcelona d'abans i de després de la Guerra Civil.
6. L'estil.

Procediments

1. Recerca, obtenció i selecció d'informació sobre la vida, l'obra i el context social i cultural de Mercè Rodoreda.
2. Ús de fonts bibliogràfiques i informàtiques per a la recerca d'informació i la producció de textos.
3. Lectura comprensiva de la novel·la.
4. Anàlisi dels recursos lingüístics i literaris de *La plaça del Diamant*.
5. Comprensió i interpretació de diferents tipus de textos literaris.
6. Argumentació escrita i oral d'opinions personals.
7. Creació de materials multimèdia.
8. Comparació de textos amb l'objectiu d'identificar temàtiques similars.
9. Creació de textos propis a partir de la imitació de models proposats.

Valors, normes i actituds

1. Interès per la lectura i per la pròpia expressió escrita.
2. Interès, a partir de la lectura de la novel·la, pel coneixement de la història del propi país.
3. Contrastació de la validesa i de l'actualitat de la informació localitzada.
4. Valoració crítica i responsable de la informació obtinguda.
5. Participació i iniciativa en activitats d'expressió oral i de treball cooperatiu.
6. Respecte per l'opinió dels altres.
7. Interès i iniciativa en la creació de materials multimèdia a partir de les activitats proposades.
8. Valoració de les noves tecnologies i internet com a eines per a la recerca d'informació i la millora de la presentació dels treballs propis.
9. Reconeixement de la importància de les diferents aportacions de la literatura universal com a font de coneixement i enriquiment personal.

3. Orientacions didàctiques

Per a l'ensenyament-aprenentatge

Tal i com s'ha dit més amunt, aquest dossier està pensat per a l'alumnat de batxillerat, tot i que, a criteri del docent, es pot treballar a segon cicle d'ESO. Els diferents apartats estan pensats perquè puguin ser treballats independentment. També es poden seleccionar diversos exercicis de cadascun dels apartats, en funció del nivell de l'alumnat, per tal de tenir una visió general dels diferents aspectes de la vida i l'obra de l'autora, així com del conjunt de la novel·la.

Una altra possible manera d'enfocar la utilitat del dossier és triant només aquelles activitats que permetin de treballar interdisciplinàriament i, si s'escau, de manera cooperativa, algun dels aspectes proposats, a fi que hi hagi una major participació de la totalitat dels alumnes, sigui quin sigui el seu nivell dins el grup classe. A l'ESO es pot aprofitar la franja horària de crèdits variables per treure el màxim profit d'aquesta metodologia de treball, que pot acabar amb una activitat que repercuteixi sobre la totalitat de l'alumnat del centre.

Finalment, hi ha la possibilitat de treballar aquest dossier a partir de l'activitat globalitzadora que proposem a l'Annex 1. Aquesta metodologia podria seguir el procediment exposat en el paràgraf anterior per a l'alumnat de cicle superior d'ESO, que podria fer una exposició sobre l'autora susceptible de presentar-se a tot el centre per Sant Jordi, per exemple. I pel que fa a batxillerat, es podria proposar a aquell alumnat interessat en la literatura com a treball de recerca (en la modalitat de creació de la pàgina web).

Per a l'avaluació

Aquest dossier s'adreça a l'alumnat de batxillerat (o de segon cicle d'ESO) i, per tant, hem de considerar que els estudiants d'aquesta etapa educativa han de ser capaços de reconèixer els principals períodes de la literatura universal, identificar-ne els principals escriptors i situar-los en el seu context literari. A més, durant l'ESO, s'han estudiat els gèneres literaris i els principals aspectes que configuren l'estructura de la novel·la. Tot això ha permès que aquests estudiants hagin pogut reflexionar sobre el concepte de fet literari.

L'avaluació inicial haurà de permetre al professorat determinar el grau de coneixement literari de l'alumnat, tant de concepció teòrica com d'aspectes concrets. Així doncs, com a activitat d'avaluació inicial, es pot proposar a l'alumnat que respongui un qüestionari que

inclogui preguntes sobre el context històric i literari de l'autora, sobre la seva producció literària i sobre aspectes teòrics de la novel·la com a gènere.

La pauta de l'avaluació formativa l'anirà donant la resolució de la tria de propostes didàctiques que es vagin plantejant a l'alumnat. Caldrà anar orientant-lo, a partir de pautes i petits guions de resolució, en aquells aspectes que no acabin de ser resolts satisfactòriament per tal d'ajudar-lo a construir el seu coneixement.

L'avaluació sumativa tindrà en compte alguna de les produccions concretes que s'ha proposat com a activitat de síntesi al llarg del dossier o qualsevol altra proposta que el professorat consideri pertinent, a partir de tot allò que l'alumnat ha anat aprenent al llarg de la realització de les diferents activitats proposades: exposició oral sobre algun aspecte de l'obra, creació d'un text literari a partir d'un model, una presentació en Power Point, etc.

Fundació Mercè Rodoreda

I. MERCÈ RODOREDA, VIVÈNCIA LITERÀRIA

La vida de Mercè Rodoreda té un gran interès, més enllà de consideracions purament personals, per entendre el procés de creació de la seva obra i, concretament, de la que ens ocupa: *La plaça del Diamant*. És per això que us proposem un seguit d'activitats que us permetran de conèixer una mica el camí que va haver de recórrer una noia sense estudis de Sant Gervasi per arribar a esdevenir l'autora de la millor novel·la en llengua catalana del segle XX.

1. INFANTESA: 1908–1921

1. Busqueu a través d'un cercador, totes les pàgines web que tractin directament o indirectament de l'autora i feu-ne un inventari.

2. A partir de la consulta a les pàgines que heu trobat per a l'exercici anterior i, si us cal, a la bibliografia que us proposem en aquest mateix dossier, redacteu un breu esbós biogràfic d'aquests primers anys tot seguint el qüestionari.

- a) Quan va néixer Mercè Rodoreda?
- b) En quin barri es trobava el casal dels Gurguí?
- c) Qui va exercir una major influència sobre la petita Mercè?
- d) En quins aspectes se centra, aquesta influència?
- e) A qui va fer aixecar un monument al mig del jardí de casa seva l'avi Gurguí?
- f) Quin tipus d'educació va rebre, Mercè Rodoreda? Com va aprendre a llegir? Va anar molt de temps a l'escola? Per què?
- g) Quin fet marca la seva vida als dotze anys? Justifiqueu la resposta.
- h) Va tenir una adolescència normal? Es relacionava amb molta gent de la seva edat?

3. Malgrat no haver anat gaire a l'escola, Rodoreda coneixia alguns dels escriptors més importants del moment i la seva obra. Llegiu el fragment que teniu a continuació.

El meu pare feia de comptable al carrer Ferran, i era allò que anomenem amb aquesta paraula tan lletja: un lletraferit. Em llegia en veu alta quan jo era petita i m'havia posat la llengua catalana al cap i al cor. Llegia molta literatura catalana: Guimerà, Víctor Català, Ruyra, que m'entusiasmaven. Després, i per damunt de tots, Carner.

Montserrat Roig, *Retrats i personatges* (p. 83)

— Consulteu la pàgina <<http://www.uoc.edu/lletra>> i confegiu una taula on hi hagi la imatge de cadascun dels autors que us proposem, el seu nom, les dates del seu naixement i de la seva mort, les seves obres més importants i els gèneres literaris que conreen. En aquest mateix apartat trobareu un exemple semblant de taula.

Autors: Bonaventura Carles Aribau, Jacint Verdaguer, Víctor Català, Àngel Guimerà, Joaquim Ruyra i Josep Carner.

4. Aquesta manca d'escolarització que hem anat esmentant va preocupar molt Rodoreda:

Tota la vida m'ha sabut greu no haver pogut estudiar. Al costat de casa meva hi havia una residència per a estudiants, i quan tenia catorze o quinze anys pujava a la terrassa de casa per veure com llegien o estudiaven mentre passejaven pel jardí. Em feien molta enveja. Jo era filla única i no tenia cap amic. Només feia que llegir.

Montserrat Roig, *Retrats i personatges* (p. 86)

I aquest fet la va unir a dues altres escriptores que la influïren molt en la seva manera d'escriure: Virginia Woolf i Doris Lessing. Documenteu-vos i expliqueu el que us demanem sobre aquestes dues escriptores.

- a) Qui van ser aquestes dones, quina mena de formació van rebre i quina importància tenen dins el panorama literari modern?
- b) Quines semblances i diferències biogràfiques tenen amb la nostra autora?

5. Hi ha alguns fets molt concrets en la vida de Rodoreda que es poden reconèixer clarament en la seva obra. D'aquesta etapa en destaquem el següent:

Quan tenia tretze o catorze anys, una vegada, per la festa major de Gràcia, vaig anar amb el meu pare a seguir carrers. A la plaça del Diamant havien aixecat un envelat. Com a d'altres places, és clar; però el que sempre més he recordat és aquell. En passar-hi pel davant, tot ell una capsa de música, jo, a qui els meus pares prohibien de ballar, en tenia unes ganes desesperades i anava com una ànima en pena pels carrers guarnits. Potser per culpa d'aquesta frustració, al cap de molts anys, a Ginebra, vaig començar la meua novel·la amb aquell envelat.

Marta Nadal, *De foc i de seda* (p. 156)

- a) Llegiu el primer capítol de *La plaça del Diamant*. Transcriviu només els fragments que descriuen l'ambient i la decoració de la plaça.
- b) Penseu en el darrer ball de festa major al qual heu assistit: el del vostre barri, el vostre poble, el d'una gran ciutat. Trobeu que hi ha grans diferències entre l'ambient dels balls de festa major actuals i el que es descriu a la novel·la? Justifiqueu la resposta.

2. JOVENTUT

2.1. A Catalunya: 1921–1939

1. Consulteu els llibres *Mercè Rodoreda. Un retrat* i *De foc i de seda. Àlbum biogràfic de Mercè Rodoreda*, que trobareu ressenyats a la bibliografia, i ompliu la taula amb els ítems que us donem.

Es casa amb el seu oncle matern Joan Gurguí – Publica la seva primera novel·la *Sóc una dona honrada?* – Publica les seves novel·les *Del que hom no pot fugir* i *Un dia en la vida d'un home* – Publica, juntament amb Delfí Dalmau, l'assaig *Polèmica* – Comença a col·laborar com a periodista en diferents publicacions. Inicis literaris – Viatja a Praga amb Francesc Trabal per assistir a un congrés del Pen Club. Sembla que van mantenir un afer amorós – Col·labora al diari *La Publicitat* amb la pàgina setmanal "Una estona amb els infants". Col·labora a *La Revista*, *La Veu de Catalunya* i *Mirador* amb contes – Treballa a la Institució de les Lletres Catalanes (ILC) – Emet per ràdio la conferència "La dona, l'art i la guerra" – Rep el premi Crexells per *Aloma* – Publicació de la seva quarta novel·la, *Crim* – Emet per ràdio el seu comentari *La dona i la revolució*, que publica posteriorment – Escriu narracions per diverses publicacions periòdiques. Publica una entrevista a la revista *Mirador*.

Any	Fets	Tasques	Obres	Premis
1928				
1929	Neix el seu únic fill, Jordi. Coneix Andreu Nin i sembla que hi manté una relació amorosa.			
1932				
1933		Comença a col·laborar a la revista <i>Clarisme</i> .		
1934				
1935				Presenta <i>Sense dir adéu</i> al premi de teatre Ignasi Iglésies. No el guanya.
1936				
1937	Entra en contacte amb la colla de Sabadell: Armand Obiols, Joan Oliver, Francesc Trabal.			
1938			La ILC publica <i>Aloma</i> .	

2. Després d'omplir la taula, responeu:
 - a) En quantes publicacions va col·laborar Mercè Rodoreda? Digueu-ne els noms.
 - b) Quants gèneres va conrear?
 - c) Quines novel·les va escriure? Quina opinió li mereixerien, aquestes obres, més endavant?
3. Expliqueu què era el Grup de Sabadell, quina influència va tenir en la manera d'escriure de Rodoreda (articles i primeres novel·les) i quina relació va mantenir l'autora amb els seus components al llarg dels anys. Podeu consultar el llibre de Marta Pessarrodona ressenyat a la bibliografia (cap. I-V).
4. Ja hem anat comentant com, per suplir la seva manca de formació, Mercè Rodoreda llegia molt. Resseguiu els encapçalaments que hi ha a cada capítol d'*Aloma* i responeu aquestes preguntes.
 - a) Quins autors i quines obres s'hi citen?
 - b) A quin moviment literari o període històric pertanyen?
 - c) En quina obra d'aquests autors s'inspira el nom de la protagonista de la novel·la?
 - d) Quin autor dels d'aquesta tria cita Rodoreda a l'encapçalament de *La plaça del Diamant*?
 - e) A partir de les respostes a les preguntes anteriors, com valoreu la diversitat d'èpoques i autors que llegia Rodoreda? Quin profit penseu que en treia?
5. Més amunt us comentàvem com l'autora situa fets de la seva pròpia vida a la seva obra. Busqueu a la bibliografia com va morir el pare de Rodoreda i contrasteu aquest fet amb la mort del pare de la protagonista de *La plaça del Diamant* (cap. XXXI). Situeu cronològicament el fet que provoca ambdues morts.

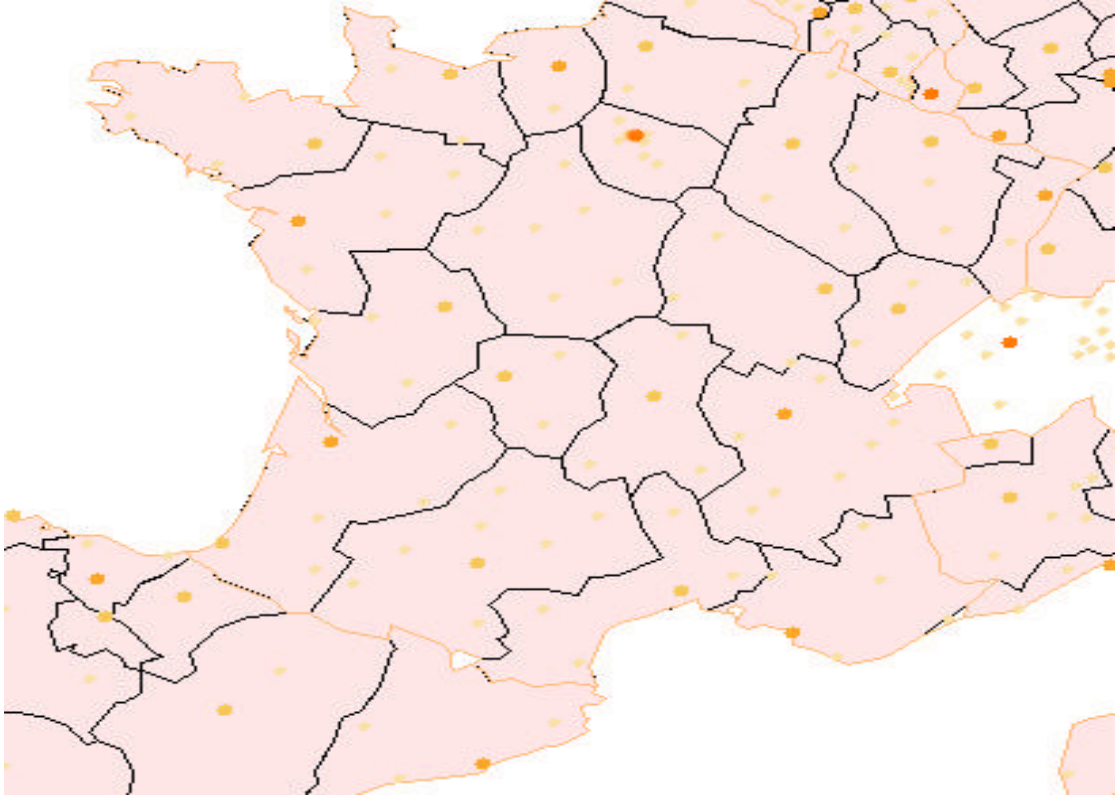
2.2. L'exili: 1939–1954

1. Llegiu el text i responeu les preguntes que us plantegem.

Quatre dies abans de l'entrada dels feixistes a Barcelona, el 22 de gener de 1939, Carles Pi i Sunyer, aleshores Conseller de Cultura de la Generalitat, ens va encarregar als de la Institució [de les Lletres Catalanes] de dir als escriptors que venien a preguntar-ho, que tots els que volguessin sortir, l'endemà a les sis del matí fossin a la Conselleria de Cultura, que era al capdamunt de tot del Passeig de Gràcia a l'esquerra. (...) L'endemà a les sis del matí sortíem del capdamunt del Passeig de Gràcia en un camió de càrrega. (...) Vam arribar a Girona i hi vam passar dos dies. La ciutat estava atapeïda de gent, pel carrer, dormint per terra, una cosa horrorosa de tanta gent que fugia de Barcelona i de tot arreu. A Girona hi vaig trobar la Mercè Rodoreda que havia sortit un dia abans de Barcelona amb el Bibliobús de la Institució —que havia servit per portar llibres al front. De Girona, en un altre camió de càrrega, vam anar a l'Agullana, on vam estar vuit dies. (...) Des de l'Agullana vam viatjar amb un autocar i a més a més el Bibliobús. (...) Vam passar pel Portús. (...) Aquell dia vam pernoctar a El Voló. (...) L'endemà vàrem anar a Perpinyà. (...) Hi vam estar tres dies i llavors ens van dir que tots nosaltres, tots els intel·lectuals, anéssim a Tolosa, on s'havia format un comitè universitari d'ajut als intel·lectuals espanyols refugiats (...). I bé, ens vam estar allà fins a primers d'abril de 1939. Abans, en Francesc Trabal se n'havia anat a París i es va poder posar en contacte amb el comitè que va organitzar allò de Royssy-en-Brie i, aleshores, ens va escriure, va fer la llista de tots els que hi havíem d'anar i va dir, "veniu cap aquí".

Mercè Rodoreda, *Cartes a l'Anna Murià* (p. 15–19)

- a) Fixeu-vos en el mapa mut de part d'Europa que us presentem i assenyaieu l'itinerari seguit pels intel·lectuals exiliats des de Barcelona fins a Roissy-en-Brie. Consulteu un atlas per tal de situar correctament els diferents llocs per on van passar.

- b) Tenint en compte que van arribar a Roissy-en-Brie el tres d'abril de 1939, quant de temps van trigar a fer el camí?
- c) Pel to de la narració, us sembla que el viatge va ser fàcil i còmode? Argumenteu la vostra resposta. Podeu llegir el text sencer consultant l'obra de referència.
- d) Quines institucions s'anomenen en aquest text. Busqueu-ne informació i expliqueu, breument, quina era la funció de cadascuna.
- e) Què va ser el Bibliobús? Expliqueu quina era la seva funció i quant de temps prestà servei.
- f) Esbrineu si actualment existeix alguna mena de bibliobús a Catalunya, quina institució pública o privada el gestiona i quina és la seva funció.
2. A Roissy-en-Brie, Mercè Rodoreda va coincidir, a més d'Anna Murià, amb d'altres escriptors. Fixeu-vos en les fotografies, els noms dels autors i els títols de les seves obres i, consultant les fonts que considereu pertinents, relacioneu-los.

Autors: Agustí Bartra, Joan Oliver, Francesc Trabal, Pere Calders, Anna Murià, Xavier Benguerel i Avel·lí Artís Gener.

Obres: *Invasió subtil i altres contes*, *Suburbi*, *Bestiari*, *Vals*, *Quetzalcòatl*, *Paraules d'Opòton el Vell*, *Res no és veritat*, *Alícia*.

	<i>Autor</i>	<i>Obra</i>
		
		
		
		
		
		
		

3. Rellegiu els apartats on es parla de l'estada a Roissy-en-Brie, dins la biografia de Marta Pessarrodona (cap. V) i a les *Cartes a l'Anna Murià*, i expliqueu el que plantejem:

- Com era la vida a Roissy-en-Brie? Què feien els intel·lectuals per passar el temps?
- Quin fet decisiu per a la vida de l'escriptora es produí, a la casa?
- Aquest fet, fou ben acceptat per tothom? Per què?
- Penseu que, actualment, una situació com la que va viure Mercè Rodoreda causaria tant d'enrenou? Justifiqueu la resposta.

4. L'alberg de Roissy-en-Brie va ser qualificat per alguns dels seus habitants com a *bany de parèntesis*, *paradís equívoc*, *atmosfera eròtica* o *camp de concentració de luxe*.

- Expliqueu què us sembla que vol dir cadascuna de les expressions anteriors en el context de la casa de refugiats.
- Penseu que, malgrat l'exili, s'hi respirava un ambient de tranquil·litat, de felicitat, a la casa? Justifiqueu la resposta. Podeu llegir les *Cartes a l'Anna Murià* on es parla d'aquesta estada.

5. Després d'una breu estada a París, es produeix l'entrada dels alemanys a França i Mercè Rodoreda es veu obligada a tornar a fugir de la guerra. Llegiu el fragment següent:

Vam deixar París amb una gran recança, tenia un gris com mai no devia haver tingut ni tornarà a tenir, el 12 de juny cap al tard. Marxàvem a peu, empenyent una poussette amb els equipatges. Érem cinc: Mr. Sbert i la Maria Antònia, Mr. Bertahud —ja ho veig que he posat la h en mal lloc—, Mr. Obiols i jo. Vam passar els tres primers dies de viatge ficats en un tren que vam trobar per casualitat, ple de soldats en retirada i al cap de tres dies vam deixar el tren perquè gairebé no ens havíem mogut del lloc. Ja anàvem bruts i estàvem cansats. Al cap d'una estona vam agafar un altre tren carregat d'avions i, aquest, ens féu la mateixa broma. D'aquest vam passar a un tercer carregat d'explosius i a la tarda ens el vam bombardejar tres vegades. Després ens el van metrallar. (...) Travessàrem Meung en ruïnes. Per terra, obstruint el pas, hi havia carretes en cendra i cavalls morts amb els ulls menjats de mosques voltats d'un bassal de sang. Davant nostre, a l'altra banda del carrer, asseguda en una cadira, tota vestida de negre i amb les mans blanques i encarcarades sobre la falda hi havia una vella morta. Ningú no gosava ni acostar-s'hi. Ajunta a tot això el soroll obsessionant de les carretes (...) el bleix fastigós dels cavalls i els soldats retuts sense moral i amb l'única esperança de tornar a casa; ajunta-hi la gana, la set, els peus cremants de tant caminar plens de butllofes i els avions que no oblidaven de randre visita.

Mercè Rodoreda, *Cartes a l'Anna Murià* (p. 53–55)

- El contingut d'aquest fragment de carta va quedar reflectit en el conte *Orleans, 3 quilòmetres*, inclòs dins el recull *Semblava de seda*. Llegiu aquest conte i transcriviu aquells fragments que considereu que coincideixen amb el que l'autora explica a la seva amiga: gana, set, mort, avions, bombardeigs...
- Després d'haver llegit les cartes que Rodoreda escriví a l'Anna Murià us proposem que escriviu una carta a un amic o una amiga on li expliqueu alguna experiència important per a vosaltres relacionada amb un viatge. Tingueu en compte les característiques del gènere epistolar. Procureu seguir, en la mesura del possible, l'estil directe i ric en matisos de la nostra autora.

6. El primer lloc on van poder instal·lar-se Mercè Rodoreda i Armand Obiols va ser Llemotges. Ella hi romangué fins a 1942. L'any següent marxà a Bordeus, on Obiols treballava. El 1946 anà cap a París, on va viure un temps amb Obiols, fins a l'any 1954.

Tenint en compte aquestes informacions, resseguiu aquest període de la vida de l'autora a la bibliografia recomanada i, a partir de les preguntes que us formulem, ompliu la taula.

- a) Quines feines feien, tant Rodoreda com Obiols, per tirar endavant?
- b) Va participar, Mercè Rodoreda, en cap mena de certamen literari? On? Quan? Guanyà cap premi?
- c) A més de literatura, quina altra mena de creació artística dugué a terme la nostra autora?

Localitat	Feina Rodoreda	Feina Obiols	Certàmens literaris	Premis	Obra de creació
Llemotges					
Bordeus					
París					

7. Consulteu una enciclopèdia i responeu aquestes preguntes:

- a) Què es la Flor Natural?
- b) Què vol dir Mestre en Gai Saber?

8. Rellegiu les *Cartes a l'Anna Murià*, centrant-vos en les que l'autora va escriure des de Llemotges, Bordeus i París.

- a) Transcriviu els fragments on parla de la seva activitat literària.
- b) Elaboreu una cronologia amb el que va escriure durant aquests anys.
- c) Citeu els autors que va llegir en aquest període de temps.
- d) Com us imagineu els moments de creació literària de Rodoreda? I els de lectura? Escriviu la crònica d'un dia qualsevol de l'autora. Inventeu-li un horari, unes activitats i unes estones per a la literatura. Situeu-la en un espai físic, en una estació de l'any determinada. Caracteritzeu-la físicament.

9. En la carta que va escriure el 5 de juny de 1946 des de Bordeus, Rodoreda diu: *Ara faig un estudi a fons dels contistes americans. Els que més admiro són Steinbek, Faulkner, junt amb el meu amor que és K. Mansfield. És difícil trobar el secret d'aquesta gran força d'expressió. Si un dia la trobo...* (*Cartes a l'Anna Murià*, p. 73)

- a) Busqueu qui va ser Katherine Mansfield, en quina època va viure, què va escriure i per què és important la seva obra.
- b) Llegiu els contes *El Canari*, de Mansfield, i *L'elefant*, de Rodoreda¹. Escriviu un text explicatiu on compareu ambdós contes a partir de l'observació dels següents aspectes, que haureu de recollir en el vostre text en l'ordre que considereu pertinent:

¹ *El canari*, dins K. Mansfield, *Un niu de tórtors*. Barcelona: EDHASA, 1989 (p. 47–50). *L'elefant*, dins M. Rodoreda, *Tots els contes*. Barcelona: Edicions 62 i "la Caixa", 1988 (p. 224–227).

- La visió de la natura i de les flors
- El tractament del tema de la solitud
- El sentiment amorós
- L'angoixa personal
- La vivència del record del passat
- El punt de vista narratiu
- El registre col·loquial
- El monòleg de viva veu

c) Després d'haver fet l'activitat anterior, considereu que Rodoreda es va fixar en la manera d'escriure de Mansfield, a l'hora de crear el seu propi estil? Justifiqueu la resposta.

10. Durant els set anys que va viure a París, Rodoreda va patir una malaltia que li impedia d'escriure. Però va decidir seguir creant i es va decantar per la pintura i la poesia. Els seus autors preferits foren Klee, Miró i Picasso.

a) Elaboreu una galeria d'imatges amb la fotografia de cadascun d'aquests autors i una mostra de la pintura que havien fet fins al moment. Recordeu que som als anys 1946–1953.

Podeu consultar l'adreça <<http://www.ocaiw.com/catalog/index.php?catalog=pitt>>.

b) Elaboreu una galeria d'imatges amb les pintures de Mercè Rodoreda i compareu-les amb les d'aquests pintors. Amb quin d'ells observeu més semblances? Justifiqueu la resposta.

Podeu consultar l'adreça <<http://www.iec.es/fundacions/mercerodoreda>>.

11. La malaltia a què fèiem referència era un esgotament físic i psicològic que li paralitzava sovint el braç dret. Aquest fet es perllongà durant quatre anys, al final dels quals va escriure un conte, *Paràlisi*, on exorcitzava aquesta experiència. Llegiu el conte i responeu les preguntes.

a) Transcriviu els fragments on la narradora parla de la malaltia. Quina part del cos li fa mal? És la mateixa que feia mal a l'autora? Què explica, el conte, del seu estat psicològic?

b) Transcriviu els fragments on es parla de Barcelona i de Ginebra. Quines diferències hi observeu? S'adequa la descripció de les ciutats amb el seu estat d'ànim? Justifiqueu la resposta.

c) Tenint en compte les coses que ja sabeu de Rodoreda, considereu que aquest relat conté molts aspectes autobiogràfics? Enumereu-ne uns quants tot il·lustrant-los amb citacions del conte.

12. Armand Obiols, pseudònim de Joan Prat i Esteve, va ser el company de Rodoreda fins al final de la seva vida i la seva importància rau no solament en el pes que la seva relació sentimental va tenir en la biografia personal de l'autora, sinó també en la influència que exercí en el seu procés creatiu. Llegiu els fragments següents i elaboreu un retrat de la personalitat d'aquest intel·lectual sabadellenc i de la seva influència sobre l'escriptora.

Text 1

Era un seductor, d'altra banda. Era un seductor sense proposar-s'ho, un seductor que es deixava seduir, perquè ell no prenia mai la iniciativa.

Marta Pessarrodona, *Mercè Rodoreda i el seu temps* (p. 8)

Text 2

Armand Obiols [Joan Prat Esteve] era un home de trenta-quatre anys, havia estat el geni pensant i crític de la colla de Sabadell, sense obra publicada en forma de llibre, per més que hagués estat un col·laborador constant en diverses publicacions periòdiques i s'hagués encarregat, com a redactor en cap, de la Revista de Catalunya que la ILC havia ressuscitat en plena guerra. Estava casat pel civil (...) amb Montserrat Trabal i Benessat al començament de la guerra i era pare d'una filla de curtíssima edat, Anna Maria, que havia deixat a Sabadell, juntament amb la seva muller i l'àvia paterna, l'àvia Prat.

Marta Pessarrodona, *Mercè Rodoreda i el seu temps* (p. 108)

Text 3

[Carta d'Obiols a Carles Riba] Com vós, per evadir-me, lleigeixo molt. O potser per retrobar, més enllà d'aquesta caricatura de França, l'autèntica grandesa de França en un vers de Racine o en un retrat de Balzac.

Marta Pessarrodona, *Mercè Rodoreda i el seu temps* (p. 115)

Text 4

El seu atractiu innegable era de l'ordre del que encara podia anomenar-se alta cultura: la qualitat i solidesa del seu món intel·lectual, la preparació, el domini de llengües clàssiques i modernes, la intel·ligència i la ironia radical. La seva mordacitat sense atenuants. Aquestes relacions van ser turmentoses en el domini íntim, però hi havia vida. Van alimentar en Rodoreda l'autonomia personal i l'acceptació de la vida com a aventura, com a risc. Van il·luminar la seva vocació i la seva disciplina literària, li van donar l'amor adult i com escriure sobre ell.

Es va enamorar d'Obiols-Prat amb un desig absorbent i total. Va trobar-hi, a més, un guia de lectures i de música i un crític tenaç. No sempre comprenia el que ella feia, però sabia molt bé quines línies expressives i de treball eren les que podien ser acceptades en el món editorial barceloní i espanyol de postguerra, que seguia de prop. Obiols va impulsar molt Rodoreda quan entenia el que feia (La plaça del Diamant, Jardí vora el mar, Mirall trencat). Quan no ho comprenia també era un bon interlocutor. Tant o més que l'ajuda o estímul que en va rebre, més significatiu, no sols de la relació amorosa, sinó de la personalitat literària de Rodoreda, és el fet que hi va trobar un espai de competència i de palanca per créixer i desenvolupar-se com a escriptora. En aquest terreny s'hi va abocar i en va sortir guanyadora, ja que estava decidida a escriure i a publicar.

Mercè Ibarz, *Mercè Rodoreda* (p. 69–70) —traducció dels autors del dossier—

3. MADURESA: 1954–1972

3.1. Ginebra: l'explosió creativa

L'any 1954 Mercè Rodoreda s'instal·la a Ginebra, on Obiols treballava com a traductor a l'ONU. És una etapa d'estabilitat econòmica i d'alt nivell de creativitat.

1. Tot seguit us donem els títols de les obres que va escriure durant la seva estada a Ginebra, els anys de publicació d'aquestes obres, els premis als quals les va presentar i els premis que va guanyar. Ordeneu les dades i ompliu la taula.

— Obres: *Vint-i-dos contes* – *La plaça del Diamant* – *La meva Cristina i altres contes* – *Mirall trencat* – *El carrer de les Camèlies* – *Semblava de seda i altres contes* – *Jardí vora el mar*

— Anys de publicació: 1958 – 1962 – 1966 – 1967 – 1974 – 1978

— Premis: Víctor Català – Joan Santamaria – Joanot Martorell – Sant Jordi – Vida Nova – Crítica Serra d'Or – Ramon Llull

Obres	Any de publicació	Premi on la va presentar	Premi que va guanyar
<i>Vint-i-dos contes</i>			
		Crítica Serra d'Or	Crítica Serra d'Or
	1978		

2. Llegiu els tres textos de Carme Arnau que teniu a continuació, i relacioneu-los amb els títols de les novel·les que us posem.

Text 1

És (...) una novel·la psicològica arrelada en una ciutat —Barcelona i, concretant encara més, en un dels seus barris— i en un temps històric determinat i particularment conflictiu. (...) És la novel·la d'una adolescent que esdevé entranyable i que inaugura la galeria d'heroïnes rodoredianes. (...) És una novel·la psicològica, que té com a argument les relacions amoroses entre una adolescent somniadora i desconexedora de la vida (...) i un home ja gran i amb experiència.

Carme Arnau, *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda* (p. 53–54)

Text 2

Aquesta novel·la ens ofereix una determinada visió del món, el d'una dona que té un tret dominant i ben peculiar: la marginació; ella no arriba a integrar-se ni en un temps, ni en un país, ni tan sols en un estament social, és la pura marginada.

Carme Arnau, *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda* (p. 170–171)

Text 3

És una novel·la que se situa a cavall entre la crisi de tècniques que va representar la represa de l'activitat literària i la consciència mítica que domina, posteriorment. (...) És generada des de la perspectiva o la visió del món d'un home a gran, quasi un vell, que la relaciona amb l'etapa posterior. La vida deixa de ser-hi una vivència important i decisiva, per esdevenir-hi un espectacle que s'observa amb distanciament, no exempt d'amor.

Carme Arnau, *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda* (p. 205)

Text 4

És una novel·la tancada que explica el naixement, el creixement, l'ensulsiada i la destrucció de tot un món, el d'una família, relacionant-la amb un moment històric. (...) Un univers de ficció molt diferent als anteriors, refinat, elegant i cosmopolita (...), s'oposa, tot contrastant-hi, a la seva anihilació, la qual cosa evidencia fins a quin punt és falsa i inútil la vida de l'home, una vida que s'acaba amb a pròpia destrucció.

Carme Arnau, *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda* (p. 258–259)

Jardí vora el mar	Text 1
Aloma	Text 2
El carrer de les Camèlies	Text 3
Mirall trencat	Text 4

3.2. Barcelona: el reconeixement

1. L'any 1979 s'instal·la definitivament a Catalunya. De primer va viure al seu pis del carrer Balmes. Rellegiu l'entrevista titulada "L'alè poètic de Mercè Rodoreda" de Montserrat Roig.

- Transcriviu les descripcions que Roig fa de l'aspecte físic de l'escriptora.
- Transcriviu les impressions que Roig té de la personalitat de l'escriptora.
- Redacteu, a partir d'aquestes notes, un perfil físic i psicològic de la Rodoreda d'aquesta època.

2. Busqueu què és el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

- Qui l'atorga?
- Quant temps fa que s'atorga?
- Què reconeix?
- Quin any el van donar a Mercè Rodoreda?
- Quins altres autors de la mateixa generació de l'autora l'han rebut?

3. Els textos que teniu a continuació corresponen a diferents parlaments de Rodoreda amb motiu dels diferents actes de reconeixement que se li van fer durant aquests anys. Llegiu-los i responeu les preguntes.

Text 1

Aquest acte d'avui em compensa amb escriure de moltes amargueses i voldria que tots els aquí presents participessin de la meva emoció i de la meva alegria de veure que una novel·la catalana ha tingut milers i milers de lectors, i de persones, entre tants, que no havien llegit mai una novel·la en català i que, en llegir-la, han sentit la veritable importància del català com a llengua civilitzada i culta.

AMR. *Parlament homenatge Plaça del Diamant-Gràcia*, dins Marta Nadal, *De foc i de seda* (p. 215)

Text 2

Voldria afegir, però, que aquí, i en aquest precís moment, estem celebrant alguna cosa més alta i més profunda que aquest acte literari, l'acte literari més important de Catalunya: estem celebrant la continuïtat que tants i tants desitjaven de veure trencada per sempre.

AMR. *Parlament Premi d'Honor*, dins Marta Nadal, *De foc i de seda* (p. 216)

Text 3

Som catalans i jo diria que la tenacitat és la nostra divisa. I l'espera ens ha valgut un miracle.

Lluny del meu país no em feia mal l'enyorament. Em feia mal la tristesa pel destí tan dur dels catalans.

AMR. *Pregó Mercè*, dins Marta Nadal, *De foc i de seda* (p. 216)

- a) Quin sentiment té l'autora respecte de la llengua catalana?
- b) Què vol dir aquesta oració: *estem celebrant la continuïtat que tants i tants desitjaven de veure trencada per sempre?* Centreu-vos en les paraules *continuïtat* i *tants*.
- c) Quina percepció té dels catalans? I de Catalunya?
- d) A quin destí es refereix?

3.3. Romanyà de la Selva: punt i final

1. Abans de tenir casa pròpia a Romanyà de la Selva, s'estigué una llarga temporada a casa de la seva amiga Carme Manrubia, just al costat del terreny on s'hi faria la seva. Allà es va inspirar per escriure les seves darreres obres. Expliqueu, a partir de la consulta de les obres de referència, quines van ser aquestes obres i en quines dates es van publicar.

2. Resseguiu, dins l'àlbum fotogràfic *De foc i de seda*, ressenyat a la bibliografia, tots els comentaris que Rodoreda fa sobre el paisatge de Romanyà, sobre les sensacions que li provoca, sobre l'efecte en el seu estat d'ànim. Seguidament, feu una presentació en Power Point on es vagin veient els diferents indrets de Romanyà de la Selva acompanyats de textos que els il·lustrin. Poseu-hi una música de fons que considereu adient per als comentaris de l'autora. Feu una introducció i una cloenda de collita pròpia per a la presentació.

3. L'any 1980 es va estrenar la versió cinematogràfica de *La plaça del Diamant*. Feu la fitxa tècnica de la pel·lícula.

Director:

Actors:

Indrets on es va rodar:

Cinema on es va estrenar:

Nombre d'espectadors que la van veure:

4. El text que teniu a continuació correspon a una cançó composta per a la banda sonora de la pel·lícula *La plaça del Diamant*. Llegiu-la atentament i responeu les preguntes.

*Tens els ulls plens de paraules,
la vida estesa al davant.
Aparador de joguines,
cançons fàcils de cantar.*

*Cançó d'un temps de tramvies
i carrers mal empedrats;
dies de sol i de pluja
barri amunt i barri avall.*

*Nits de lluna plena...
Somnis d'envelat...*

*Bella com una princesa
d'algun vell conte d'infants,
et veig ballar un vals de punta
a la plaça del Diamant.*

*I tu, al terrat,
estenant la roba
o asseguda cosint
sola, amb la tarda,
i voltada de baranes,
de vent i de blau.*

*Sentir que passen els dies
com si fos un joc d'atzar:
Una rosa per Sant Jordi
i flors negres per Tots Sants.*

*Xerrameca de botigues,
coloraines de mercat;
olor de sofre i de lluna
cada nit de Sant Joan.*

*Nits de lluna plena...
Somnis d'envelat...*

*L'ocell de la juvenesa
pren el vol mirall enllà:
valsos que van i que vénen
a la plaça del Diamant.*

*I tu, al terrat,
estenant la roba
o asseguda cosint
sola, amb la tarda,
i voltada de baranes,
de vent i de blau.*

*Llargues tardes de diumenge,
polsim de lluna als terrats,
quietud d'hivern al vespre
quan es fa fosc aviat.*

*Sentor de rosa perduda,
claror de vidre entelat,
joguina feta malbé,
cendra d'ocell estimat.*

*Nits de lluna plena...
Somnis d'envelat...*

*I quan la cançó s'acabi
una altra en començarà,
car tot gira, com els valsos
de la plaça del Diamant.*

La plaça del Diamant (lletra: Joan Ollé; música: Ramon Muntaner)

- Dividiu les estrofes de la cançó segons les diferents etapes de la vida de la protagonista.
- Escriviu una breu explicació de cadascuna de les etapes que heu assenyalat.
- Indiqueu les paraules o oracions clau que marquen els aspectes més importants de cadascuna d'aquestes etapes.
- Hi ha dues estrofes que es repeteixen i que reproduïxen gairebé literalment el text de la novel·la. Quin moment de la vida de la Natàlia assenyalen? Podeu rellegir el capítol X.

- e) Escriviu la lletra d'una cançó sobre qualsevol tema que us interessi, però seguint l'estructura i la mètrica de la de Muntaner. Podeu fer-la amb un nombre menor d'estrofes.
5. De *La plaça del Diamant* se n'han fet múltiples traduccions.
- a) Elaboreu una presentació en Power Point on vagin apareixent les portades de totes les traduccions que us sigui possible trobar. Podeu escanejar les imatges d'aquestes portades o bé descarregar-les d'alguna de les pàgines web recomanades.
 - b) Hi podeu posar, com a so de fons, la cançó de la pel·lícula o fragments de la novel·la llegits en diferents idiomes o totes dues coses alhora.
 - c) Podeu traduir els títols de les portades per veure si són iguals que l'original o si hi ha diferències. Les traduccions podeu fer-les vosaltres mateixos a partir dels idiomes que estudiieu i també a partir de les llengües que parlin els companys procedents d'altres països d'arreu del món.
6. Imagineu que us demanen que prepareu el viatge de fi de curs. Heu triat de fer un recorregut turístic per totes les ciutats on va viure Rodoreda des que va sortir de Barcelona, per causa de l'exili, fins a Romanyà de la Selva, on s'establí definitivament i on reposen les seves restes mortals. Mercè Rodoreda va morir el 1983.
- a) Busqueu informació de cadascuna de les ciutats: on són, com arribar-hi, què és imprescindible de veure-hi, on us podeu allotjar, etc.
 - b) Busqueu plànols de cadascuna de les ciutats i situeu, sempre que us sigui possible, on va viure l'autora.
 - c) Elaboreu un catàleg en format **.html* on hi surtin les ciutats ordenades segons les va anar "vivint" l'autora, amb citacions de fragments que reflecteixin les seves impressions sobre cada lloc, amb fotografies seves que es corresponguin amb l'època d'estada a cada ciutat.
 - d) Podeu consultar qualsevol dels àlbums fotogràfics que us recomanem a la bibliografia i, també planificadors de viatges com, per exemple, aquests dos: <<http://www.movendus.com>> i <<http://www.edreams.es>>.

II. *LA PLAÇA DEL DIAMANT*, REALISME SUBJECTIU

1. LES FONTS DE LA PLAÇA DEL DIAMANT

Hem anat veient com, al llarg de la seva vida, Mercè Rodoreda llegí moltíssim. Totes aquestes lectures van anar formant, sens dubte, la seva personalitat literària i d'una manera o altra es troben reflectides dins la seva obra. Ja hem anat veient algunes d'aquestes influències, però ara ens centrarem només en les de l'obra que ens ocupa, *La plaça del Diamant*, tenint en compte, sobretot, allò que la mateixa autora va posar de manifest en el pròleg a la novel·la.

1. En el pròleg que us esmentàvem, Rodoreda diu, referint-se a la seva novel·la (p. 9): *La volia molt kafkiana, absurda, és clar, amb molts coloms.*

- a) Busqueu el significat de l'adjectiu *kafkià/na*. Per què penseu que Rodoreda hi afegeix l'adjectiu *absurda* i el comentari *és clar*? Justifiqueu la resposta.
- b) A quin autor fa referència l'adjectiu *kafkià/na*? Expliqueu breument qui va ser, què va escriure i per què del seu cognom n'ha derivat un adjectiu.
- c) La novel·la més destacada de Kafka és *La metamorfosi*. Carme Arnau, citant el pròleg de *Mirall trencat*, de Rodoreda, diu: *No puc afirmar que hagi presenciat mai la metamorfosi d'una persona, però sí que he presenciat metamorfosis de l'ànima, que és la veritable persona. Un canvi de nom equival a una metamorfosi. (Introducció a la narrativa..., p. 129).* Llegiu el primer capítol de *La Plaça...* i expliqueu quina transformació pateix la protagonista. Penseu que té alguna cosa de kafkiana?

2. Llegiu el següent fragment i responeu les preguntes que us proposem.

*De coses —de mobles, de rellotges, d'agulles de rellotge, de pèndols de rellotge, de pintures, de forma i colors de butaques i sofàs, de llums d'oli i de llums de peu, de catifes i de dossers reials— en totes les novel·les se n'ha parlat. De Tolstoi a Proust passant per Balzac per citar només els que fan més efecte. Però quan vaig adonar-me de la gran importància que en la narració tenien les coses va ser quan vaig llegir, en el moment de la seva publicació, la novel·la d'Alain Robbe-Grillet *Le voyeur*. L'estil "cosista" que de seguida es va batejar escola de la mirada. (...) En *La plaça del Diamant* hi ha moltes coses importants.*

Mercè Rodoreda, pròleg de *La plaça del Diamant* (p. 10)

- a) Feu un inventari dels objectes de la novel·la que són més importants per a la protagonista.
- b) Definiu quin significat tenen aquests objectes com a símbols. Podeu consultar el diccionari de J. E. Cirlot ressenyat a la bibliografia. Més endavant, trobareu un apartat dedicat als símbols per al qual us serà útil conèixer aquests significats.

3. Mercè Rodoreda també s'autocita com a font per a la seva novel·la i diu: *El personatge de la Colometa me'l va suggerir la protagonista d'un conte meu, intitulat Tarda al cinema que figura en el recull Vint-i-dos contes*. La crítica atribueix al mateix conte la troballa de la veu narrativa per a *La plaça del Diamant*.

- a) Llegiu aquest conte i feu un retrat físic i psicològic de la protagonista a partir del que us suggereix la lectura.
- b) Establiu quines semblances hi trobeu amb la Natàlia.
- c) Justifiqueu amb dos fragments, un de cada obra, la semblança de veu narrativa.

4. Una altra de les afirmacions de l'autora en el pròleg és la següent: *Si Voltaire no hagués escrit Candide és possible que La plaça del Diamant no hagués vist mai la llum de sol.* El *Candide* (*Càndid* o *l'optimisme*) és una novel·la filosòfica que explica la peripècia vital d'un home que passa moltes dificultats i que conclou amb aquest final:

—Tots els esdeveniments s'encadenen en el millor dels mons possibles; perquè, reconeixeu-ho, si no haguéssiu estat expulsat d'un bell castell a puntades de peu al darrera per l'amor de la senyoreta Cunegunda, si no haguéssiu estat agafat per la Inquisició, si no haguéssiu corregut Amèrica a peu, si no haguéssiu donat una bona coltellada al baró, si no haguéssiu perdut tots els vostres moltons del bon país d'Eldorado, no seríeu aquí menjant poncems confitats i pistatxos.

—Això està molt ben dit —va respondre Càndid—, però cal que cultivem el nostre hort.

Voltaire, *Contes filosòfics* (p. 245)

- a) Busqueu qui va ser Voltaire, en quina època va viure, què va escriure i quina fou la importància de la seva obra.
- b) Tenint en compte la diferència d'època històrica i d'esdeveniments que s'hi expliquen, quins aspectes penseu que Rodoreda va agafar del *Càndid*. No us cal llegir l'obra de Voltaire per respondre aquesta pregunta; tan sols heu de llegir bé el fragment que us hem transcrit i tenir present el contingut global de *La plaça del Diamant*.
- c) Què us sembla que vol dir la resposta de Càndid? Penseu que a la novel·la de Rodoreda hi ha el mateix missatge de fons?

5. Seguint amb la lectura del pròleg, Rodoreda diu: *Influència de James Joyce? És possible que el final de la meua novel·la vingui del cèlebre monòleg d'Ulisses. Però seria més encertat de buscar la font del capítol XXIIIè de La plaça, el de la mort de la mare d'en Quimet, en algun dels contes de Dubliners.*

- a) Llegiu el capítol que esmenta l'autora i el conte *Les germanes*, recollit a *Dubliners*. Assenyaleu aquells aspectes coincidents o semblants entre ambdós textos: la descripció del mort, l'escenari, els personatges, el seu diàleg, el punt de vista...
- b) Reescriuiu el darrer paràgraf del capítol des del punt de vista d'en Quimet. Assenyaleu què heu hagut de canviar.

6. Fixeu-vos com l'autora defineix una altra de les seves influències, una altra de les fonts de *La plaça del Diamant*:

Si no hagués llegit Bernat Metge no se m'hauria acudit mai de fer fer a la Colometa la descripció física del seu flamant marit. Bernat Metge fa descriure a Ovidi les gràcies de la seva estimada. D'aquest capítol, una pura perfecció d'estil i de llenguatge, se'n diu "Descripció de la donzella". Unes breus pàgines que poden rivalitzar amb les millors de la literatura universal. (...) Transcriu, no puc estar-me'n, i ho faig a guisa d'homenatge, la "Descripció de la donzella" seguida per la descripció del donzell o sigui d'en Quimet. I li demano fervorosament que em perdoni per la llicència presa.

Mercè Rodoreda, pròleg de *La plaça del Diamant* (p. 10)

Seguint Rodoreda, us facilitem ambdós textos. Llegiu-los i responeu les preguntes que us plantegem.

Text 1

En tant era bella e gentil que nenguna descripció a la sua bellesa no seria bastant; car, primerament, la selva dels cabells seus, environant e abraçant lo seu cap

redonet, resplendia e lluïa així com aur. E com la selva dels seus cabells l'afeixugava, ella los se trunyellava fort ordenadament, alguns pocs exceptats envers la sua cara subtilment volants. E lo seu front era espaciós e blanc, la blancor del qual no podia sobrepujar nengun vori ne nengun llir. E la línea de les sues celles era negra e encorbada com un vell arc. E los seus ulls eren molt bells e clars, la riba dels quals no es mullava de llàgremes ne d'altra sutzor. E lo nas era fet per mesura, que no era massa llong ne massa breu, no era aguilenc ne de bogia. No hi havia res que mal no hi esti-gués. Lo naril no era massa ample ne degotant d'humor del cervell. E los mels de la cara eren així vermells com la flor de magrana, e paria que aquí se barallassen roses ab llirs, car la color blanca com a llet e vermella a rosa engenraven aquí una mixta color, emperò lo blanc vencia la vermella color. En los quals mels de la cara, com la donzella se prenia a riure se feien algunes fossetats que fort estaven bé en la sua alegre cara, car llavors paria que degués atorgar tot ço que hom li demanàs. E les sues orelles petites eren cobertes dels cabells. E la boca havia estreta e breu, sinó com se reia, que tornava altament litjancera. Los llavis havia un poc grossets, semblants de color cirera com són collides en temps de pluja e puix se segueix lo sol. Los quals llavis, com si fossin un poc girats, paria que es volguessen oferir a rebre dolços besars. E com la donzella reia, parlava o menjava, dedins la sua boca li apareia una orde de cadeneta pus clara que argent, ço és, les sues dents ordenades, en ella orde, allotjades, egualment aquí posades, a ésser menudes e gentils. E lo seu coll era pla, e ple, e llis, e tornejat, que nengun nervi ne nenguna veneta aquí no paria, ne nenguna clapa, ans era pus blanc que la neu. Les sues mans eren blanques, e los seus dits eren prims, plens, tornejats, eguals e llongs per mesura; e les palmes eren blanques així com la llet, e les ungles havia fort lluents. Los altres membres, de les vestidures coberts, más bé hom podia encevinar que ço que era cobert era assats bell e gentil per ço que hom veia descobert. En los seus pits se llevaven dues coses redones, ço és dues mamelles, que paria que desitjassen ésser bé premudes de dolços abraçaments. E los seus braços eren llongs, subtils, blans e plens. E lo seu cos era prou llong, e envers la correja delgat. E les anques eren no massa grosses e molt amples. E lo seu peu era breu envers lo mig, corb e dret davant. E creu que nengun ornament e nengun aparellament no li estigueren millor que veure-la tota nua. ¡Oh, jo la pogués veure tota nua; no diré que jo la pogués tenir tota nua! E encara hi havia molt més de la sua bellesa que jo no us he dit ne parlat, car no serien paraules bastants a tan gran bellesa com aquesta donzella havia, e nenguna descripció no podria declarar ab quants delits aquesta volgués ésser amada, o ab quants solaços e jocs ella sabés si mateixa ésser apta.

Bernat Metge, *Lo somni* (p. 110–111)

Text 2

Fins aquell moment, i mentre es despullava, es pot dir que mai no l'havia acabat de mirar bé. Estava asseguda en un racó, sense gosar moure'm, i a l'últim va dir, si et fa vergonya despullar-te davant meu, sortiré, i, si no, començaré jo perquè vegis que no n'hi ha per tant. Tenia els cabells com un bosc, plantats damunt del cap rodonet. Lluents com xarol. Se'ls pentinava a cops de pinta i a cada cop de pinta se'ls allisava amb l'altra mà. Quan no tenia pinta se'ls pentinava amb els dits de les mans ben oberts, de pressa, de pressa, com si una mà empaités l'altra. Si no se'ls pentinava li queia un ble damunt del front, que tenia ample i una mica baix. Les celles eren espesses, negres com els cabells, damunt d'uns ulls menuts i lluents de ratolí. Les vores dels ulls sempre les tenia humides, com una mica untades i li feia molt bonic. El nas no era ni massa ample, ni massa estret, ni tirant amunt que no m'hauria agradat. Les galtes eren plenes, rosades a l'estiu, vermelles a l'hivern, amb una orella a banda i banda una mica desenganxada de la part de dalt. I els llavis els tenia sempre encesos i eren grossets; el de baix sortit enfora. Quan parlava o reia se li veia la

cadena de les dents, ben posades a cada part de la geniva. Tenia el coll sense nervis. I el nas, que com he dit no era ni massa ample ni massa estret, hi tenia, a cada forat, un enreixadet de pèls per aturar el fred i les polsequeres. Només, darrere de les cames, més aviat primes, les venes se li inflaven com serps. Tot el cos era llarg i rodó on calia. La post del pit alta, les anques estretes. El peu era llarg i prim amb la volta una mica aplanada i si caminava descalç picava de talons. Era bastant ben fet i li ho vaig dir. I va voltar a poc a poc i em va preguntar, ¿Et sembla? (cap. VI)

- a) Ompliu la taula a partir de la descripció que acabeu de llegir, transcrivint els fragments corresponents

Part del cos	Descripció de la donzella	Descripció d'en Quimet
Cabells	<i>la selva dels cabells seus resplendia e lluïa així com aur.</i>	<i>Com un bosc, lluents com el xarol, de color negre</i>
Cap		
Front		
Celles		
Ulls		
Nas		
Galtes		
Orelles		
Boca		
Llavis		
Dents		
Coll		
Mans		
Pits		
Braços		
Cos		
Cintura		
Anques		
Cames		
Peu	<i>era breu envers lo mig, corb e dret davant</i>	<i>llarg i prim amb la volta una mica aplanada</i>

- b) Expliqueu, en català actual, com era la noia.

- c) Establiu les semblances i les diferències entre ambdues descripcions: quins trets físics no són descrits en algun dels dos personatges; per què us sembla que passa; quins trets són iguals i quins diferents.
- d) Elaboreu una descripció física d'un company o companya de classe o d'un actor o actriu o cantant que us agradi. Després llegiu-la en veu alta per tal que els vostres companys endevinin de qui esteu parlant. Procureu que sigui tan precisa com les que heu llegit. Pel que fa al to, vosaltres mateixos.

7. *I com a altres influències cal comptar amb totes les meves lectures posant-hi la Bíblia al mig.* Déu n'hi do, doncs, el marge que acaba donant Mercè Rodoreda en el seu pròleg a la novel·la que ens ocupa. Comencem per la Bíblia com a font clara de referència dins l'obra.

- a) Al capítol II, mentre són en un parc, en Quimet fa un petó a la Natàlia. Transcriviu què veu ella mentre li fa el petó. Què us sembla que vol dir, aquesta visió?
- b) Al capítol V hi llegim: *I en Quimet va començar a dir que si tots érem de sal d'ençà que aquella senyora que no va creure el seu marit s'havia girat tot d'una quan el que se li demanava era que caminés ben dreta i endavant.* En Quimet fa referència a un episodi concret de l'Antic Testament. A quin? Expliqueu-lo.
- c) Al mateix capítol V, en Quimet parla del dimoni. Expliqueu per quin motiu en parla, de què el culpa, on el situa, amb què el compara.
- d) Llegiu el capítol VI, el del casament de la Natàlia i en Quimet. Fixeu-vos en la part del sermó que els fa Mossèn Joan. Després llegiu el Gènesi, a la Bíblia, concretament els versicles que parlen de la creació de l'home i de la dona. Establiu les semblances i les diferències entre el que s'explica a la Bíblia i el que es diu a la novel·la.
- e) Al final del sermó del seu casament, la Natàlia recorda un quadre de la senyora Enriqueta. Aquest quadre és descrit al capítol IV en aquests termes:

Tenia un quadro penjat amb un cordill groc i vermell, que figurava tot de llagostes amb corona d'or, cara d'home i cabells de dona, i tota l'herba al voltant de les llagostes, que sortien d'un pou, era cremada, i el mar al fons, i el cel per sobre, eren de color de sang de bou i les llagostes duien cuirassa de ferro i mataven a cops de cua.

Aquest quadre descriu un altre passatge de la Bíblia que es contraposa, justament, al que exposa mossèn Joan. Es tracta de l'Apocalipsi. Llegiu els versicles que us transcrivim i establiu els paral·lelismes que us proposem:

Aleshores els set àngels que tenien les set trompetes van preparar-se per a tocar. (8:6) Va tocar el primer i foren abocats a la terra una pedregada i un foc barrejats amb sang. La tercera part de la terra, la tercera part dels arbres i tot l'herbei van quedar abrusats. (8:7)

Va tocar el cinquè àngel, i vaig veure a la terra un estel caigut del cel. Li van donar la clau del pou dels abismes; ell el va obrir i en va pujar una fumarada com la d'una gran forn, que va enfosquir el sol i l'aire. Llavors, de dintre la fumarada, en van sortir unes llagostes que s'escamparen per tota la terra. Les llagostes van rebre un poder com el que tenen els escorpins. (9:1-4)

Aquelles llagostes semblaven cavalls equipats per a la guerra; duien al cap una mena de corones d'or i tenien la cara com de persones humanes, cabellera de dona i dents de lleó. Portaven unes cuirasses d'acer, i el brogit de les seves ales era com el d'una munió de carros de guerra llençant-se a la batalla. Com els escorpins, duien cues amb fiblons, que havien rebut el poder de fer mal als homes durant cinc mesos. (9:7-10)

Elements descrits	Quadre	Apocalipsi
<i>Llagostes: aspecte físic</i>	Tenien cara d'home i cabells de dona.	Tenien la cara com de persones humanes, cabellera de dona i dents de lleó.
<i>Llagostes: indumentària</i>		
<i>Llagostes: accions</i>		
<i>Herba</i>		
<i>Lloc d'on surten les llagostes</i>		
<i>Espais que s'hi esmenten</i>		
<i>Descripció dels espais</i>	Eren de color de sang de bou	

- f) Aquells que tingueu traça o interès o bé ambdues coses, podeu fer un dibuix el més aproximat possible d'aquestes dues menes de personatges que es descriuen a la taula anterior. Acoloriu-los i, si voleu anar més enllà, reproduïu el quadre de la senyora Enriqueta, tal i com us l'imagineu.
- g) Per què us sembla que l'autora fa que en el sermó del casament hi aparegui el Gènesi i l'Apocalipsi? Penseu que té cap relació amb la trajectòria vital que tindrà la Natàlia? Justifiqueu la resposta.

8. Un altre autor que la crítica ha considerat present al llarg de l'obra rodorediana, i que reconeixem en *La plaça del Diamant*, és Novalis.

- a) Busqueu qui va ser aquest escriptor, en quina època va viure, què va escriure i per què destacà la seva obra.
- b) Carme Arnau diu que *Per a Novalis (...) la flor és un símbol de l'amor i de l'harmonia i s'identifica amb la infantesa i, també, en definitiva, amb l'estat edènic* (Carme Arnau, dins *Història de la literatura catalana*, vol. 11, p. 162).
- La paraula *edènic* fa referència a l'Edèn, al Paradís. Busqueu a la Bíblia la descripció que se'n fa, d'aquest indret, i expliqueu-la amb les vostres paraules.
- Compareu-la amb la que fa mossèn Joan en el sermó del casament. De quin color són, les flors que esmenta?
- c) Llegiu aquests fragments extrets de la novel·la *Heinrich von Ofterdingen*, on es parla d'un element que Rodoreda utilitza al llarg de la seva obra i, molt especialment, a *La plaça del Diamant*.

No són pas els tresors que em donen aquesta ànsia tan estranya, perquè ben lluny estic de tota cobdícia: el meu afany és poder veure la flor blava. (...) Ell no veia altra cosa que la flor blava, i la contemplà llargament amb indefinible tendresa. (...) Si el dia de Sant Joan tornes a venir aquí i t'encomanes a Déu amb devoció perquè et faci entendre aquest somni, la més gran sort de la terra et serà donada: llavors fixa't bé en una floreta blava que trobaràs aquí dalt: arrenca-la i abandona't confiat vers on el cel et guiï.

Novalis, *Heinrich von Ofterdingen* (p. 51, 53 i 57)

— Aquesta flor blava, té connotacions positives o negatives? Citeu les paraules o oracions que reforcen la vostra resposta.

— Penseu que és un bé material que es persegueix per esdevenir ric o poderós? Què us ho fa pensar?

— Hi ha alguna referència que us remeti al fet religiós? Hi ha cap relació amb la descripció que heu trobat del paradís? Justifiqueu la resposta.

- d) Fixeu-vos ara en els fragments de *La plaça del Diamant* on apareixen flors blaves. (Us recomanem que rellegiu el sermó de mossèn Joan sencer per respondre les preguntes que us plantejem.)

Ens va explicar [mossèn Joan] com era el Paradís: amb rierols, i prats d'herba curta i flors de color de cel i Eva, quan es va despertar, la primera cosa que va fer va ser agafar una flor blava i bufar-la i les fulles van volar una estona i Adam la va renyar perquè havia fet mal a una flor. (cap. VI)

I pensava que no sabia on havia mort [en Quimet] ni si l'havien enterrat, tan lluny... ni si encara s'estava damunt de la terra i de l'herba seca del desert d'Aragó, amb els ossos al vent; i que el vent els colgava de pols, fora dels de les barnilles de les costelles com una gàbia buida fent bomba que havia estat plena de pulmó de color de rosa (...). I les barnilles hi eren totes fora d'una que era jo i quan vaig trencar-me de la gàbia de barnilles, de seguida vaig collir una floreta blava i la vaig desfullar i les fulles queien giravoltant d'enlaire com els granets de blat de moro. I totes les flors eren blaves. (cap. XLIV)

— Heu vist com les flors blaves semblen tenir relació amb la felicitat, amb coses positives, potser amb el Paradís. Per què penseu que Eva, al Paradís, fa malbé precisament una flor blava? Considereu que amb aquest fet l'autora vol remarcar encara més la misogínia del sermó de mossèn Joan?

— Al segon fragment, amb qui es compara la Natàlia? Quina part del Gènesi explica?

9. Finalment, no es pot passar per alt la influència de l'existencialisme i del seu ideòleg, Jean Paul Sartre, autor que Rodoreda llegia i admirava des del seu exili a Bordeus (on el descobrí gràcies a la recomanació del seu company, Armand Obiols), i a prop del qual esmorzava, més tard, a París. Llegiu la definició d'*existencialisme* i responeu les preguntes que plantejem.

Existencialisme. *Doctrina filosòfica que posa èmfasi en l'existir humà més que en l'ésser i que afirma la identitat de l'existència i de l'essència, o la seva perfecta complementarietat. Nascut amb Kierkegaard, el pensament existencialista procedeix sobretot de l'anàlisi que fa Sartre de la filosofia heideggeriana. El tret fonamental de l'existencialisme per a J. P. Sartre és la possessió de la llibertat com a fonament, que l'home només pot oblidar per mala fe. No estem predeterminats abans de néixer, sinó que som nosaltres qui creem el nostre propi destí per lliure voluntat; nosaltres som responsables del que fem nosaltres mateixos. Es tracta, doncs, d'una perspectiva moral, d'un "humanisme", que invita al compromís social de l'home com a ésser concernit per allò que són tots els altres homes.*

Gran Larousse Català

- a) La Natàlia afirma, només començar la novel·la, que *jo era així, que patia si algú em demanava una cosa i havia de dir que no*. Tenint en compte aquesta afirmació i la definició que us hem transcrit, expliqueu si la protagonista és lliure de prendre les pròpies decisions, si ha creat el seu propi destí, o bé si s'ha vist arrossegada per algunes circumstàncies. Justifiqueu la vostra resposta amb exemples de la novel·la.

6. En començar la seva relació amb en Quimet, la Natàlia ha de trencar amb el seu passat: ha de renyir amb en Pere, el seu antic promès.

- a)** Copieu el fragment on la Natàlia explica l'episodi en què diu a en Pere que han de renyir (des de *I em sabia molt greu...* fins a *Que l'havia convertit en una mica de fang del no res*) i canvieu-lo en positiu: feu que la Natàlia s'hi declari. Tingueu en compte tota l'adjectivació.
- b)** Com se sent la Natàlia quan renyeix amb en Pere? Transcriviu la descripció que fa dels seus sentiments.
- c)** Considereu que ella adopta un paper d'agressió envers el noi, per contrast amb la que en Quimet té amb ella?
- d)** Quina actitud té en Quimet respecte d'aquest antic promès? Transcriviu tots els comentaris que fa sobre la qüestió.
- e)** Quin recurs fa servir en Quimet per posar gelosa la Natàlia? Com viu ella aquest fet? Il·lustreu la vostra explicació amb citacions de la novel·la —vegeu especialment el capítol VII.
- f)** Al final del capítol IX, la Natàlia es retroba amb en Pere. Transcriviu l'estat emocional de la Natàlia. Penseu que es troba així per haver trobat l'antic promès? Justifiqueu la resposta.

7. La relació sexual de la parella apareix puntualment i és viscuda per cadascun d'ells de manera molt diferent.

- a)** Expliqueu la sensació de la Natàlia quan en Quimet li fa un petó al parc. Com la valoreu? Penseu que té connotacions positives, de plaer, o negatives, de disgust? Raoneu la resposta.
- b)** Valoreu el darrer paràgraf del capítol II. Penseu que és premonitori d'alguna cosa? Per què?
- c)** Rellegiu el capítol VIII. Expliqueu com s'imagina la Natàlia les relacions sexuals.
- d)** Expliqueu la seva nit de nuvis. Per què li fa vergonya explicar-la a la senyora Enriqueta?
- e)** Quan mantenen relacions sexuals la parella? Com les anuncia en Quimet? Què fa l'endemà?
- f)** En un moment donat, la Natàlia diu: *I em feia veure les estrelles*. Valoreu, pel context, si aquesta oració connota plaer o dolor. Argumenteu la resposta.

8. La maternitat suposa una experiència important per a la Natàlia i en Quimet, però cadascun la viu de manera ben diferent.

- a)** Transcriviu els estats d'ànim i la transformació física de la Natàlia en el seu primer embaràs (cap. XI).
- b)** Quina actitud té en Quimet mentre dura el part? I després? Transcriviu els fragments que expliquen aquesta actitud.

9. Un aspecte important en la vida de la Natàlia durant aquests primers anys de matrimoni és la cria de coloms a casa seva.

- a)** A quin objecte associa la Natàlia l'aparició dels coloms a la seva vida?
- b)** Què suposa per a la Natàlia la construcció del colomar?

2.1.2. Els maldecaps petits es van començar a tornar maldecaps grossos (capítols XIV–XXV)

1. Com explica la Natàlia el pas de la seva vida quotidiana sense entrebancs a la seva vida amb maldecaps grossos (p. 74)?
2. Quina circumstància provoca aquest canvi?
3. Al llarg d'aquests capítols els coloms agafen protagonisme.
 - a) Quin altre aspecte relacionat amb els coloms retalla una mica més la llibertat de la Natàlia (cap. XIV)?
 - b) Amb què compara en Quimet el fet que els coloms volin solts pel pis mentre els nens estan sols a casa (cap. XXI)?
 - c) Expliqueu el sentiment de la Natàlia envers els coloms a partir del que explica al capítol XXII.
 - d) Quina opinió en té, de tot plegat, la senyora Enriqueta? La compartiu?
4. Un any i mig després del naixement del nen, la Natàlia es torna a quedar embarassada.
 - a) Com viu la Natàlia el segon embaràs?
 - b) Quin tret físic la caracteritzarà durant i després de l'embaràs?
5. Malgrat que no s'expliquin directament els seus sentiments, com penseu que viu la seva faceta de mare? Domina la situació? Se sent desbordada?
 - a) Compareu el que s'explica al capítol XV i la primera part del capítol XVII.
 - b) Per poder anar a treballar, ha de deixar els nens sols a casa durant tot el matí (cap. XIX-XX). Penseu que és una decisió presa per pròpia voluntat? Qui l'aconseïlla?
 - c) De quina manera aprenen a estar-se quietes els nens mentre estan sols a casa? Per quin motiu ho fan (cap. XXI)?
6. Al capítol XVI, en Quimet torna a tenir malalties.
 - a) Expliqueu si tenen la mateixa significació que la dels primers capítols.
 - b) De quina manera es compara amb la Natàlia?
 - c) Com reacciona ella davant la malaltia?
7. Davant la manca de feina d'en Quimet, quina decisió pren la Natàlia?
 - a) Considereu que li fan bons tractes, els senyors de la casa? Per què?
 - b) Com veu la casa?
 - c) Quina reacció té en Quimet, davant la decisió de la Natàlia?
 - d) Penseu que la decisió de la Natàlia suposa un canvi en la seva manera de ser i de pensar? Per què?
8. En Cintet vol convèncer en Quimet perquè participi en els escamots.
 - a) Com reacciona la Natàlia? Expliqueu quins arguments dóna a en Cintet.
 - b) Com se sent la Natàlia, en general, davant la seva realitat quotidiana? Quins retrets fa?

9. Al final del capítol XXIV la Natàlia diu: *i, sense adonar-me'n, pensava en coses que em semblava que entenia i que no acabava d'entendre... o aprenia coses que tot just començava a saber...* (p. 110).

- a) Al capítol XXV, la Natàlia pren una decisió important. Quina? Per quin motiu? Com la porta a terme?
- b) Com reacciona davant un nou anunci de malaltia d'en Quimet?
- c) Penseu que comença a haver-hi un canvi en la seva manera de veure les coses? Per què?

2.1.3. Tot a passeig (capítols XXVI–XXXIV)

1. Expliqueu com se sent la Natàlia un cop ja han començat els aldarulls de la guerra. Fixeu-vos en les sensacions que té al capítol XXVI i en el que diu al principi del XXVII, després que en Quimet marxi al front d'Aragó.

2. Per què es queda sense feina? Penseu que aquesta devia ser una situació freqüent? Justifiqueu la resposta.

3. Com la veu en Mateu? Transcriviu el fragment on li diu què en pensa, d'ella (cap. XXVII).

4. La Natàlia pregunta a en Mateu per la Maria i ell li respon que mai no hi va haver cap Maria. Malgrat que no se'n fa cap comentari, com penseu que rep la notícia, la Natàlia? Escriviu un petit fragment seguint l'estil de la novel·la, on la Natàlia reflexioni davant aquest fet.

5. Quin argument li dona Mateu per anar a la guerra? Com valora aquesta decisió la Natàlia?

6. Al capítol XXX, la Natàlia retroba la seva amiga Julieta.

- a) Expliqueu quins motius té la Julieta per ser feliç.
- b) Quins motius argumenta la Natàlia com a causa de la seva manca de felicitat?
- c) Expliqueu el sentiment final de cadascuna de les dones. Transcriviu els fragments que ho expliciten.

7. En el capítol XXXI, la Natàlia explica la mort del seu pare. Quin sentiment li causa, aquesta mort? Per què us sembla que reacciona d'aquesta manera?

8. Expliqueu com és la relació familiar quan en Quimet torna del front regularment per visitar la Natàlia i els nens i portar-los menjar. Us sembla que és diferent de la que tenien abans? Per què? Exemplifiqueu-ho amb citacions de la novel·la.

9. Quina situació fa decidir la Natàlia a dur el nen a la colònia? Expliqueu els seus sentiments mentre el deixa i un cop l'ha deixat (cap. XXXII).

10. Busqueu informació sobre les colònies infantils durant la guerra a Barcelona. On n'hi havia? Qui hi anava? Qui les gestionava? Valoreu quina funció tenien i per què us sembla que a la novel·la s'explica que en Toni no hi encaixava, que es veia un nen molt diferent dels altres.

11. Quina comparació fa servir la Natàlia per explicar la sensació que li causa el mutisme de la seva filla, un cop han deixat el nen? Penseu que aquesta comparació afegeix més dramatisme a la situació que viu?

12. Quan li comuniquen la mort d'en Quimet, la Natàlia ha de fer el cor fort, tot i estar desfeta. Transcriviu els fragments on explica aquest estat (cap. XXXIII).

13. Quina reacció té quan li comuniquen la mort d'en Mateu? Per què s'ho agafa tan malament?

14. Al capítol XXXIII, la Natàlia diu: *Entre el temps de marxar els uns i entrar els altres, em vaig tancar al pis* (p. 140).

- a) Quin fet explica, aquest fragment?
- b) Com viu la Natàlia aquesta nova situació? Per què li diuen que és roja?
- c) Quin estat físic i emocional tenen, ella i els seus fills?
- d) Expliqueu el procés que la porta a prendre la decisió del suïcidi.

2.1.4. L'adroguer de les veces i la senyora Natàlia (capítols XXXV–XLVIII)

1. La Natàlia arriba al límit de la seva capacitat de resistència i això fa que vegi coses que potser no siguin reals. Expliqueu la seva sensació en sortir de l'església, on havia arribat seguint una dona.

2. Quina altra possibilitat de salvació considera, com a alternativa al suïcidi? Per què la desestima?

3. Quan va cap a l'adrogueria a comprar el sulfumant, amb quina intensitat percep totes les coses que l'envolten? Per què li passa, això? Transcriviu els fragments que denoten aquesta intensitat.

4. Quan ja ha sortit de la botiga amb el sulfumant i l'adroguer la crida, la Natàlia recorda l'episodi de la dona de la sal, l'episodi de Lot, de l'Antic Testament, que en Quimet havia esmentat una vegada que la seva mare havia fet el menjar dolç. Per què pensem que passa? Què us sembla que vol dir?

5. Com reacciona la Natàlia, en arribar a casa, després que l'adroguer li hagi ofert feina? Per què té aquesta reacció? Pensem que és el final o el principi d'alguna cosa? Justifiqueu la resposta.

6. Expliqueu com van recuperant la normalitat la Natàlia i els seus fills. Com recorden en Quimet?

7. Quines coses ofereix l'Antoni, l'adroguer, a la Natàlia en demanar-li que es casi amb ell?

8. Quan li demana per casar-se l'adroguer l'anomena Natàlia. Expliqueu què significa això.

9. Com reacciona ella davant la proposta de matrimoni? A qui ho comunica primer? Per què té respecte per la reacció dels nens?

10. Quan s'imagina que la casa de l'Antoni serà casa seva, què pensa? Com ho soluciona ell?

11. Llegint el capítol XLI, considereu que la Natàlia té motius per ser feliç? Per què?

12. En quines circumstàncies recorda en Quimet? Què li diu la seva filla que fa que, de nou, la Natàlia es trasbalsi tota? Expliqueu com se sent tancada a dins de casa.

13. Què li passa quan surt de casa després d'estar-hi tancada durant tant de temps? Quina decisió pren?

14. De cop, torna a veure coloms, però aquest cop els mitifica.
 - a) Expliqueu amb què els compara i on els situa.
 - b) Per què us sembla que ho explica a altres senyores del parc?
 - c) Com l'anomenen aquestes senyores?
15. Com valoreu la manera d'anar amunt i avall de la Natàlia? Per què us sembla que no vol estar-se a casa?
16. Per què diu que tot la feia plorar, al final del capítol XLIII?
17. Al capítol XLVI, la Natàlia sent el pas del temps d'una manera molt intensa. Transcriviu el fragment on explica aquesta sensació. Què la hi provoca?
18. En general, la Natàlia sempre fa una descripció positiva del físic dels seus fills. Busqueu-ne algunes al llarg de la novel·la i transcriviu-les. Penseu que amb els anys el seu paper de mare ha estat el més important per a ella? Justifiqueu la resposta.
19. Al capítol XLVII la Natàlia recupera el record dels coloms. Expliqueu com és aquest record.
20. Colometa-Natàlia-Senyora Natàlia. Expliqueu a grans trets quins moments de la vida de la protagonista marquen cadascun d'aquests noms.

2.1.5. La joventut que fugia (capítol XLIX)

1. Expliqueu quines sensacions té la Natàlia quan veu el tramvia i està a punt de creuar.
2. Transcriviu el fragment on explica com veu la plaça del Diamant. Com us sembla que es deu sentir ella? A què atribuïu aquest estat?
3. Què recorda d'en Quimet?
4. Com hi apareix en Mateu? Per què us sembla que apareix aquest personatge?
5. Què li sembla que li fuig, amb el crit que fa? Què implica, això? Com considera que l'havia afectada *aquella mica de cosa de no-res* (p. 188)?
6. Quins sentiments manifesta envers l'Antoni? Considereu que n'és conscient per primera vegada, d'aquests sentiments? Per què?
7. Com valoreu el mot final de la novel·la: *Contents...?*
8. Prenent com a guió els apartats que acabeu de treballar, redacteu un resum de la novel·la. Tingueu en compte, de tota manera, els punts que us proposem a continuació.
 - Qui explica la història?
 - Quines etapes de la vida de la protagonista s'expliquen?
 - Quins períodes històrics apareixen?
 - Amb quines etapes de la vida de la protagonista es corresponen?
 - Com viu aquestes etapes la protagonista?
 - A quina situació límit arriba? Causes.
 - Com es resol aquesta situació?
9. Més endavant, en l'apartat **Colometa i els altres**, us demanem un retrat físic de la protagonista. A partir d'aquest resum o seguint el fil de les respostes de l'apartat anterior, elaboreu ara un retrat psicològic de la Natàlia que contempli clarament la seva evolució al

llarg de la història i que porti per títol: *El llarg camí des de la pèrdua fins a la recuperació de la pròpia identitat*. El podeu il·lustrar amb fragments de la novel·la.

2.2. L'estructura

1. Per fixar l'estructura tradicional de la novel·la, ompliu la taula que teniu tot seguit.

	Capítols	Breu resum	Període històric
Plantejament			
Nus			
Desenllaç			

2. Feu ara una reordenació dels capítols tenint en compte només el període històric.

Període històric	Capítols	Breu resum
Els primers temps		
La República		
La Guerra Civil		
La postguerra		

— Quins canvis observeu? Us caldrien més apartats, tant en la taula de l'exercici anterior com en aquesta, o no? Justifiqueu la resposta

3. Ara elaboreu una taula cronològica on situeu, d'una banda, els esdeveniments principals de la novel·la i, de l'altra, els anys en què s'esdevenen. Per confeccionar-la, llegiu atentament el text següent:

Si hom sotmet a xifres el pas del temps dins de la novel·la en surt la progressió següent: Els primers catorze capítols passen en els anys previs a la Segona República. El temps que es pot calcular és el següent: des del capítol I fins al IX passa exactament un any, el X correspon a l'embaràs del primer fill i el següent al naixement. En el capítol XIV es proclama la República, la qual cosa vol dir que som a l'any 1931, i en el XV es dona la nova el segon embaràs i el naixement de Rita, tot precisant que ha passat un any i mig d'ençà del primer embaràs. Els anys de la República, fins l'estiu de 1936, tenen una durada d'onze capítols (del XIV al XXV) i la Guerra Civil comença en el XVI, per allargar-se fins al XXXIII. Finalment, la postguerra comprèn quinze capítols (des del XXXIV fins al XLIX) i s'escolen un grapat d'anys perquè la novel·la es clou quan el fill fa el servei militar i Rita, la noia, es casa amb Vicenç. Només en la suposició que Rita tingui de divuit a vint anys (es remarca que és molt jove per casar-se), vol dir que els anys de postguerra a La plaça del Diamant arriben fins a finals dels anys quaranta o primers cinquanta. Rita neix poc després de la proclamació de la segona República, i, suposant, com s'ha dit, que es casi entre els divuit i els vint, vol dir que la cloenda de la novel·la es situa a l'entorn de 1950.

Isidor Cònsul, "La plaça del Diamant de Mercè Rodoreda", dins *Lectures de literatura catalana 2002–2004* (p. 268)

3. REALISME SUBJECTIU

3.1. Novel·la iniciàtica

1. Busqueu en un diccionari enciclopèdic el terme *iniciàtic/a*. En literatura, es considera iniciàtic qualsevol itinerari vital que impliqui un creixement personal, que comporti, en definitiva, un canvi. Es parteix d'una situació inicial determinada (d'innocència, per exemple) i s'arriba fins a una altra (de maduresa, per exemple) on s'ha millorat personalment o, si més no, s'ha canviat en la manera de fer i/o de pensar. Tot plegat, a partir de l'assoliment de les diferents etapes que hom ha de viure o de la vivència d'uns determinats esdeveniments durant un cert temps. Considerant el resum que heu elaborat, penseu que *La plaça del Diamant* pot ser qualificada com a *novel·la iniciàtica*? Argumenteu la vostra resposta.

3.2. Novel·la psicològica

1. Llegiu el text que us presentem i responeu les preguntes:

La plaça del Diamant és, entre d'altres lectures possibles, una novel·la psicològica centrada en un personatge femení, Natàlia-Colometa (...). Aquesta figura, empesa per l'inexorable pas del temps i per les circumstàncies històriques, semblantment al microcosmos on viu ben arrelada; la guerra representarà la presa de consciència i, posteriorment, la destrucció del seu món i la postguerra una existència exempta de vitalitat i marcada per la marginació. Perquè, La plaça del Diamant, diferentment d'Aloma, no segueix l'esquema clàssic de novel·la psicològica en el qual veiem la protagonista enfrontada amb un món que n'era, a més, el marc, sinó que hi ha una íntima i estreta fusió entre ambdós.

Carme Arnau, dins *Història de la literatura catalana*, vol. 11 (p. 167)

- Busqueu el concepte de novel·la psicològica i expliqueu-lo. Esmenteu alguns autors que l'hagin conreat.
- A partir de l'activitat anterior, i tenint en compte la informació que Carme Arnau aporta en el fragment inicial, valoreu en quins aspectes *La plaça del Diamant* és una novel·la psicològica.

3.3. Veu narrativa i punt de vista

1. Busqueu, en un manual de literatura, informació sobre els diferents tipus de veus narratives (de narrador) que hi ha i expliqueu-los.

2. A partir de la definició de *narrador omniscient* que heu trobat, penseu que la protagonista de *La plaça del Diamant* és una narradora omniscient? Per què?

3. Llegiu la definició i el text que transcrivim i responeu les preguntes.

El narrador protagonista: El personatge principal, d'entre els que intervenen en els fets narrats, és el que, en primera persona, ens va parlant del que li passa o li ha passat.

Lluís Calderer, *Introducció a la literatura* (p. 251)

La Julieta va venir expressament a la pastisseria a dir-me que, abans de rifar la toia, rifarien cafeteres; que ella ja les havia vistes: precioses, blanques, amb una taronja pintada, partida en dues meitats, que ensenyava els pinyols. Jo no tenia ganes d'anar a ballar, ni tenia ganes de sortir perquè m'havia passat el dia despatxant dolços, i les puntes dels dits em feien mal de tant estrènyer cordills daurats i de tant fer nusos i

agafadors. I perquè coneixia la Julieta, que a la nit no li venia de tres hores i tant li feia dormir com no dormir. Però em va fer seguir vulgues no vulgues, perquè jo era així, que patia si algú em demanava alguna cosa i havia de dir que no. (p. 15)

- a) Expliqueu, a partir de la definició, quins elements d'aquest primer fragment de la novel·la assenyalen que qui explica la història és un *narrador-protagonista*.
- b) Aquesta mena de narrador, penseu que explica els esdeveniments de manera objectiva o subjectiva? Justifiqueu la resposta.
- c) Passeu aquest mateix fragment a tercera persona. Què heu hagut de canviar?

4. Carme Arnau descriu *l'escriptura parlada* i el *monòleg interior* com a tècniques emprades per Rodoreda a *La plaça del Diamant*. Llegiu el següent fragment i responeu les preguntes.

La Plaça... s'allibera ja des de les primeres línies, del narrador (...). La supressió del narrador permet (...) una forta impressió de mimesi i, per tant, un efecte dens de la vida, cosa que s'accentua pel tipus d'escriptura consubstancial a La plaça...: l'escriptura parlada. (...) Ha estat dit que a La Plaça... [Rodoreda] empra les tècniques del monòleg interior però que entre l'escriptura parlada d'aquesta novel·la i el monòleg interior hi ha nombroses diferències i, també, algunes similituds. Aquestes últimes són que ambdues tècniques vénen expressades per mitjà de la primera persona narrativa, portant a l'extrem o, millor dit, al límit, la mimesi del discurs "en esborrar les últimes marques de l'exercici narratiu i en donar d'entrada la paraula al personatge", de manera que "el lector es troba instal·lat des de les primeres línies en el pensament del personatge principal, i és el desenvolupament ininterromput d'aquest pensament el que en substituir completament la forma corrent de la narració ens ensenya el que fa el personatge i el que li passa"; aquesta és la definició que Joyce dona del monòleg interior en l'obra d'Edouard Dujardin, *Les lauriers sont coupés*. El que és essencial, segons Joyce, en aquest mode narratiu, no és pas el fet de ser interior, sinó que s'alliberi de qualsevol tipus d'intermediari. Així s'estableix directament el contacte amb el lector i li produeix una impressió intensament mimètica. Tanmateix, d'on provenen les diferències —deixant de banda l'aspecte temporal, present en el monòleg interior, i passat en l'escriptura parlada— es palesa en l'apartat que fa referència a l'enfrontament amb el "pensament del personatge principal"; això, a més, pressuposa unes característiques de les quals la més important és que el discurs no ha de tenir una organització forçosament lògica perquè el pensament és el flux de consciència dominant i se'n deriva que no va dirigit a ningú, que tot passa en la intimitat del personatge. Només alguns fragments finals de La Plaça... recorreran al monòleg interior. La resta és del domini de l'escriptura parlada i, per tant, hi pressuposa un destinatari, encara que en aquest cas concret sigui mut, però no per això menys real. Natàlia-Colometa parla amb algú, li explica la seva vida a una veïna/coneguda..., la seva personalitat és inconcreta, en canvi no ho és la seva presència.

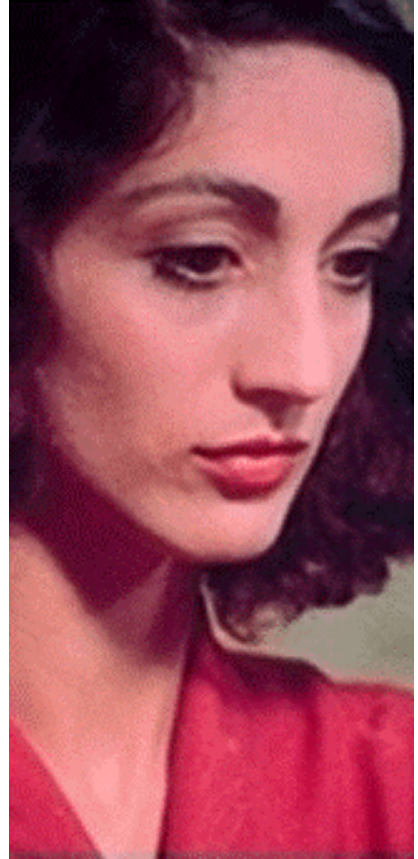
Carme Arnau, *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda* (p. 118–119)

- a) Classifiqueu les semblances i les diferències entre ambdues tècniques:

Semblances	Diferències

- b)** Busqueu, en el text, exemples d'escriptura parlada a partir de la definició que en fa Carme Arnau. Transcriviu-los i assenyaieu els marcadors d'aquesta tècnica.
- c)** Llegiu el darrer capítol. Transcriviu els fragments que s'ajustarien a la definició de monòleg interior.
- d)** Establiu les semblances i diferències entre ambdós tipus de text dins *La plaça del Diamant*, tot classificant fragments de la novel·la dins una taula semblant a la de l'activitat a.

5. Al llarg de la novel·la apareixen molts diàlegs inserits dins de l'escriptura parlada. Rellegiu el primer capítol i convertiu-lo en una escena teatral. Repasseu les característiques d'aquest gènere. Recordeu que heu de minimitzar les descripcions i convertir-les en accions que situïn l'acció.

Fotograma de la pel·lícula *La plaça del Diamant*, dirigida per Francesc Betriu

III. COLOMETA I ELS ALTRES

1. Tot i que a la novel·la no hi ha cap descripció concreta del personatge central, la seva pròpia mirada sobre si mateixa i sobre tots els altres personatges n'aporten moltes dades.
 - a) Redacteu un retrat de la Natàlia que apareix al capítol I tenint en compte que més endavant es diu d'ella: *en Cintet li deia, no sé pas d'on l'has tret, tan bufona...* (p. 28), *Uns quants ximpls em van començar a dir coses per molestar-me i un de molt gitano es va acostar més que no pas els altres i va dir, està bona* (p. 37).
 - b) Després de visionar la versió cinematogràfica de *La plaça del Diamant*, compareu la descripció que heu fet amb la imatge amb què el personatge apareix a la pel·lícula. Assenyalau-ne semblances i diferències i feu una valoració de la caracterització de l'actriu que la interpreta.
2. Després de visionar la versió cinematogràfica de *La plaça del Diamant*, compareu la descripció del personatge que fa la narradora-protagonista (p. 52–53) amb la imatge d'en Quimet que mostra la pel·lícula.
 - a) Ens quins aspectes físics s'assemblen ambdues versions del personatge?
 - b) En quins es diferencien?
 - c) En general, penseu que la caracterització d'aquest personatge, que és el que de manera més detallada és descrit a la novel·la, està ben aconseguida? Raoneu la vostra resposta.
3. El retrat del físic d'en Quimet és molt exhaustiu. En canvi, des d'un punt de vista psicològic, no hi ha més dades que les que proporciona la seva actuació.
 - a) Redacteu una caracterització psicològica del personatge (virtuts, defectes, inclinacions i aficions personals, etc.). Intenteu ajustar-vos tant com pugueu al punt de vista de la Natàlia.
 - b) En general, com definiríeu la personalitat d'en Quimet? Formuleu-la tan breument com us sigui possible.
4. En general, el comportament d'aquest personatge envers la seva dona té unes característiques ben definides.
 - a) Com s'explica que en Quimet parli sempre d'una tal Maria? Quina relació té aquesta recurrència amb el seu mal a la cama?
 - b) Exposeu la vostra opinió personal al voltant de la relació que hi ha entre la Natàlia i en Quimet. Feu-hi constar els arguments que donin suport a la vostra opinió.
 - c) Ara compareu l'actitud d'en Quimet envers la Natàlia amb la que més tard hi té l'Antoni, el segon marit de la Natàlia.
5. Un altre personatge que representa un contrapunt amb en Quimet és en Pere, el primer promès de la Natàlia. Només apareix quan la Natàlia parla del seu trencament (p. 20–21) i, més tard, quan ho fa del seu retrobament ja casada (p. 58–59).
 - a) Redacteu una caracterització física i psicològica d'aquest personatge, tal com us l'imagineu a partir dels detalls que proporciona la lectura del llibre.
 - b) Un cop feta la caracterització, expliqueu el sentit d'aquesta citació en la qual la Natàlia parla de la seva darrera trobada amb en Pere a la Rambla de les Flors: *I em va mirar com un que s'estigués enfonsant entre la gent, entre les flors, entre tantes botigues* (p. 58).
 - c) Expliqueu les diferències existents entre en Pere i en Quimet pel que fa a la seva actitud envers la Natàlia.

6. L'adrogar Antoni és el segon marit de la Natàlia, amb qui es casa després de la guerra.

- a)** Quin paral·lelisme literari pot establir-se entre aquest personatge i l'època de la postguerra a Catalunya i a Barcelona? Penseu en el que li havia passat durant la guerra i contesteu la pregunta.
- b)** Què representa l'Antoni per a la Natàlia i els seus fills en el moment just de l'acabament de la guerra (p. 177)? Per què?
- c)** Quines intencions té quan demana a la Natàlia de casar-se?
- d)** Creieu que al final del llibre aconsegueix els seus objectius? Raoneu la vostra resposta.

7. *Toni* és també el nom del fill de la Natàlia. Aquest personatge també pateix una transformació bastant considerable al llarg de la novel·la.

- a)** Redacteu una llista amb els fets més destacables de la seva trajectòria vital segons apareixen referits per la seva mare al llarg de la novel·la
- b)** Quina relació existeix entre en Toni infant i en Quimet, el seu pare?
- c)** I amb el seu padrastre Antoni?
- d)** Les intencions de l'Antoni pel que feia al seu fillastre es van veure defraudades per l'actitud d'aquest últim. Expliqueu-ho (p. 195).
- e)** Com s'explica l'actitud d'en Toni de voler portar una vida casolana (p. 205)?
- f)** Quin altre personatge, al llarg de la novel·la, també havia volgut en un moment determinat, portar una vida estrictament casolana? Per què?

8. La Rita és la filla de la Natàlia i té un paper bastant rellevant cap al final de la novel·la, ja que la història s'acaba amb el seu casament.

- a)** Feu una descripció física i psicològica del personatge tal com l'imagineu a partir de la lectura.
- b)** En què s'assembla al seu pare? Indiqueu-ne els trets que apareixen esmentats al llarg de la part final de la narració.
- c)** Quines són les seves expectatives a la vida quan en Vicenç demana la seva mà?

9. La senyora Enriqueta té també un paper destacat al llarg de la novel·la, a causa de la seva estreta relació amb la Natàlia. Aquesta rellevància contrasta aparentment amb la descripció del personatge.

- a)** Localitzeu, al capítol IV (p. 29), la descripció física que la Natàlia fa de la senyora Enriqueta i preneu-ne nota.
- b)** De cada paraula de les següents parelles de qualificatius, seleccioneu-ne la que serveixi per caracteritzar aquesta descripció. Després justifiqueu la vostra resposta:
 - realista/caricaturesca
 - esquemàtica/detallista
 - seriosa/còmica
- c)** Fixeu-vos una mica més en aquest personatge. La senyora Enriqueta és vídua. Quin tipus de relació mantenia amb el seu marit (p. 53)?

10. Ara penseu en la relació entre la Natàlia i la senyora Enriqueta en concret i feu aquestes activitats:

- a) En què consisteixen els suports que la senyora Enriqueta proporciona a la Natàlia al llarg de la novel·la? N'hi ha dos de principals per comentar.
 - b) Amb quina figura familiar es podria identificar la senyora Enriqueta en relació amb la Natàlia, tenint en compte els suports que li presta? Per què?
 - c) Abans de casar-se, la Natàlia consulta el que ha de fer a la senyora Enriqueta, la qual la guia a l'hora de prendre una decisió. Compareu aquests consells (p. 30 i 183) amb els consells que dóna sobre l'embaràs de la Natàlia i la malaltia de la cama d'en Quimet (p. 62 i 64). Quins poden considerar-se assenyats i quins merament trivials? Per quines raons?
 - d) Feu una valoració del personatge respecte a la relació que té amb la protagonista tot considerant-ne elements positius i elements negatius.
- 11.** La Julieta és un altre personatge de relleu en la trama de *La plaça del Diamant*, perquè de fet ja apareix al capítol I.
- a) Quina relació hi ha al començament de la novel·la entre la Julieta i la Natàlia?
 - b) Com influeix l'actuació de la Julieta al capítol I en la vida de la Natàlia?
 - c) Feu una descripció física del personatge tal com us la imagineu a partir dels trets descriptius que n'apareixen al capítol I.
- 12.** Més endavant, la Julieta reapareix en la narració durant la guerra (p. 143).
- a) Esmenteu els canvis físics que ha experimentat el personatge respecte del capítol I (p.143).
 - b) Com ha canviat la seva vida en aquesta època?
 - c) Resumiu la nit d'amor que la Julieta passa amb el seu milicià en una torre abandonada (p. 144).
 - d) Quin ambient envolta la torre abandonada aquella nit?
 - e) Definiu quin tipus de relació amorosa existeix en aquesta parella.
- 13.** La senyora Enriqueta s'enrabiava molt quan s'assabenta de la nit d'intimitat de la Julieta (p. 145–146).
- a) Per quines causes té una opinió totalment contrària a aquesta mena de pràctiques?
 - b) La Julieta té consciència d'haver fet res mal fet? Per què?
 - c) Què en pensa, la Natàlia, de l'enamorament de la Julieta?
 - d) Quin judici us mereix la nit d'amor de la Julieta? Justifiqueu la vostra resposta.
 - e) Quin judici creieu que en tindria Mercè Rodoreda partint del fet que la Julieta està molt enamorada del seu milicià?
- 14.** Un cop el fill de la Natàlia ha tornat de les colònies, el final de la guerra es precipita i la Julieta desapareix de la novel·la sense cap més referència.
- a) Imagineu possibles explicacions d'aquesta desaparició que siguin coherents amb l'argument de la novel·la.
 - b) Trieu-ne una i escriviu un conte narrat què li succeeix a la Julieta després de separar-se de la Natàlia. El conte ha d'estar escrit en primera persona. Intenteu reproduir l'estil de *La plaça del Diamant*.
- 15.** En Mateu és un amic d'en Quimet que acaba tenint una consideració molt especial per a la Natàlia.

- a) En Mateu, que és mestre d'obres, ajuda en Quimet i la Natàlia a fer obres al seu pis (p. 30). Compareu les actituds diferents d'en Mateu i d'en Quimet aquest primer dia que fan obres al pis.
 - b) Resseguint les aparicions d'aquest personatge al llarg de la novel·la, feu-ne una descripció física.
 - c) Quan arriba el primer colom al terrat del pis (p. 70), quina opinió en té en Mateu? Quina valoració es pot fer d'aquesta manera de pensar d'en Mateu? Quina relació té amb el seu futur?
 - d) Tanmateix, com intervé en Mateu en l'afer del colomar?
 - e) Quina relació s'estableix entre en Mateu i la Natàlia arran de la participació d'en Mateu en l'afer del colomar (p. 120)?
- 16.** D'alguna manera, la trajectòria amorosa d'en Mateu suposa una història paral·lela a la principal de la novel·la.
- a) Expliqueu quina és la situació familiar d'en Mateu fins al moment que es casen la Natàlia i en Quimet.
 - b) Com us expliqueu el fet que la filla d'en Mateu i la Griselda no sàpiga riure?
 - c) Quins fets distancien en Mateu de la Griselda, la seva dona?
 - d) Una de les motivacions d'en Mateu per marxar a la guerra és que la Griselda l'ha abandonat.
 - Expliqueu quins sentiments experimenta ell davant aquest abandonament.
 - Per què en parla amb la Natàlia?
 - e) Quina opinió té en Cintet de la relació amorosa entre en Mateu i la Griselda (p. 142)?
- 17.** Ara fixeu-vos en el personatge de la Griselda.
- a) Com la veu la Natàlia (p. 80)?
 - b) Com anomena la Griselda a la Natàlia?
 - c) Després de la mort d'en Quimet i en Cintet, la Griselda visita la Natàlia per donar-li el seu condol (p. 156). Compareu la situació de cada una de les dones en aquell moment de la guerra.
 - d) En quins detalls es veu que la Griselda viu bé?
 - e) Com ha acabat la seva relació amb en Mateu?
- 18.** En Cintet és amic d'en Quimet i d'en Mateu. Ell i en Quimet moren plegats al front.
- a) Quin paral·lisme pot establir-se entre la caracterització física d'aquest personatge i la de la senyora Enriqueta?
 - b) En concret, com descriu en Cintet la narradora?
 - c) Quina és la seva participació en la trama de la novel·la i com influeix en la parella formada per la Natàlia i en Quimet?
 - d) Quina evolució experimenta aquest personatge abans de trobar la mort al front?
- 19.** En Vicenç és el noi del restaurant bar de la cantonada que un bon dia es presenta a l'adrogueria per demanar la mà de la Rita.
- a) Com es presenta aquest personatge a ell mateix? Esmenteu-ne els trets bàsics de la seva personalitat, les seves expectatives i els seus projectes.

- b) Com el veu la Natàlia?
- c) Com s'explica que la Natàlia i l'Antoni l'acceptin com a gendre des del primer moment? Justifiqueu la vostra resposta.
- d) Descriviu també quina és l'actitud d'en Toni pel que fa al cas i com canvia al llarg del temps.
20. L'actitud de la Rita envers en Vicenç resulta bastant desconcertant per a ell.
- a) La Rita expressa dues recances envers el seu matrimoni amb en Vicenç (p. 207). Especifiqueu-les i trobeu-hi una justificació lògica.
- b) Formuleu una explicació lògica d'aquesta actitud a partir de la confessió que fa a la seva mare el dia del seu casament (p. 213). Penseu en la influència que hi pot haver tingut la vida familiar.
- c) Descriviu l'estat d'ànim d'en Vicenç en el moment d'anar a casar-se. Quina explicació hi dóna la narradora?
- d) Compareu el festeig de la Rita i en Vicenç amb el de la Natàlia i en Quimet. Quina diferència bàsica hi ha entre ambdues relacions?
21. La majoria dels personatges que d'una manera o altra apareixen en la novel·la, començant per la protagonista, tenen uns tics o vicis recurrents que no s'adonen que fan o que no poden evitar de fer. Relacioneu personatges i citacions de la novel·la en què s'esmenten aquestes recurrències. Hi ha personatges que en tenen més d'una.
	<i>tenia un vici, la feina</i>
	<i>moltes tardes anava a mirar les nines</i>
Natàlia	<i>aquella mena de cosa que no es podia dir que era però que anava tota de cara a fer patir</i>
Quimet	<i>anava amunt i avall del passadís</i>
	<i>li havia quedat com una mena de deliri d'estar a casa, d'estar sempre a casa</i>
Senyora Enriqueta	<i>entrava al menjador, s'asseia i agafava la seva miqueta de molsa</i>
Mare d'en Quimet	<i>s'acostava el moment de dir pobra Maria, perquè feia l'ensopit</i>
Mateu	<i>mentre enraonava, es tocava la nou del coll</i>
	<i>entortolligava les cames als barrots de la cadira</i>
Senyor del guardapols	<i>aquella mania tan bufona de fer llaços</i>
	<i>va agafar el vici de parlar d'en Quimet així que estàvem soles</i>
Antoni	<i>se la mirava i mirant-la es fonia</i>
Toni	<i>Obria l'aixeta només un rajolí i amb un dit tallava el rajolí d'una banda a l'altra</i>
Rita	<i>De tant en tant, es tirava les mànigues amunt, per tirar-les amunt callava i quan les tenia amunt tornava a enraonar.</i>
	<i>Va començar a queixar-se de la cama</i>
Vicenç	<i>Entrar a la cuina a veure aigua, per vici</i>
	<i>I mentre parlava ficava l'ungla a l'esclatxa de la taula i feia saltar les crostetes de pa que s'hi ficaven</i>

IV. LES CARES DEL DIAMANT

1. LA PLAÇA DEL DIAMANT, MEMÒRIA HISTÒRICA

1.1. Evocació de la història de Catalunya

1. Situeu aquests fets de la història de Catalunya en la taula que hi ha a continuació per confeccionar una cronologia de l'època.

- Creació de la Divisió Azul, amb què Espanya ajuda Alemanya en la Segona Guerra Mundial
- L'ONU condemna el règim franquista
- Bombardeigs sobre Barcelona. Fets de maig
- Creació a Barcelona del barri del Polvorí, per ubicar-hi els barraquistes amb motiu de la celebració del Congrés Eucarístic (1952)
- Francesc Macià proclama la República Catalana
- Fi de la Guerra Civil espanyola
- Lluís Companys, president de la Generalitat
- Afusellament de Lluís Companys. Josep Irla, president de la Generalitat a l'exili
- Inici de l'activitat guerrillera antifranquista del maquis
- Victòria electoral del Front d'Esquerres i alliberament de Companys. Començament de la Guerra Civil espanyola
- Estatut d'Autonomia de Catalunya
- Fets d'octubre. Suspensió de l'Estatut d'Autonomia i empresonament de Lluís Companys
- Ofensiva franquista sobre Catalunya. Batalla de l'Ebre
- Fi de la Segona Guerra Mundial
- Repressió franquista contra l'oposició a la dictadura

Any	Fet
1931	
1932	
1933	
1934	
1936	
1937	
1938	
1939	
1940	
1941	
1944	
1945	
1946	
1948	
1950	

2. Llegiu aquest fragment i després contesteu les qüestions que hi ha a continuació.

I tot anava així, amb maldecaps petits, fins que va venir la república i en Quimet se'm va engrescar i anava pels carrers cridant i fent voleiar una bandera que mai no vaig poder saber d'on l'havia tret. Encara em recordo d'aquell aire fresc, un aire, cada vegada que me'n recordo, que no l'he pogut sentir mai més. Mai més. Barrejat amb olor de fulla tendra i amb olor de poncella, un aire que va fugir, i tots els que després van venir mai més no van ser com l'aire aquell d'aquell dia que va fer un tall en la meva vida, perquè va ser amb abril i flors tancades que els meus maldecaps petits es van començar a tornar maldecaps grossos. (p. 76)

- La narradora explica els fets històrics o tan sols en fa una evocació emotiva? Expliqueu en què baseu la vostra resposta.
- Amb quins elements es relaciona l'arribada de la República?
- Què vol dir exactament la narradora quan, fent referència a l'aire fresc diu que es tracta d'un aire que va fugir, i tots els que després van venir mai més no van ser com l'aire aquell d'aquell dia?
- Penseu un moment en els sintagmes següents i escriviu quines sensacions us evoquen: *aire fresc, olor de fulla tendra, olor de poncella.*

- e) Per què diu la narradora que els seus *maldecaps petits* es van començar a tornar *maldecaps grossos*?

3. Apunteu la dedicació professional d'aquests personatges:

<i>Personatge</i>	<i>Professió</i>
Natàlia	
Quimet	
Cintet	
Mateu	
Enriqueta	
Antoni	
Vicenç	

— A partir d'aquestes ocupacions professionals, deduïu a quin grup o classe social pertanyen els personatges amb qui es relaciona la protagonista.

4. Llegiu els textos següents i contesteu les preguntes que hi ha a continuació.

Text 1

L'any 1933 la crisi econòmica s'aprofundí a Espanya i es generalitzà a tots els sectors de l'economia de Catalunya. La reducció del consum de les regions exportadores del territori espanyol i el fet que la segona gran collita bladera, la del 1934, provoqués una crisi de superproducció a Castella, arrossegaren de nou la indústria tèxtil catalana a la crisi que havia patit durant els anys vint. Els industrials i les autoritats no es van atrevir a endegar la reestructuració imprescindible d'una indústria en bona part antiquada i massa dispersa. Entre 1933 i 1936 la contracció de l'activitat econòmica es generalitzà.

Albert Balcells, *Història dels Països Catalans* (p. 564)

Text 2

Pel que fa al desenvolupament de la institucionalització obrera, es va palesar que un sector de la patronal estava molt ressentit per haver de renunciar a les maneres autoritàries en el tracte i la resolució dels conflictes, que fins llavors havien afrontat amb una impunitat gairebé total. El ressentiment augmentà a mesura que uns governs paternalistes s'atipaven de dictar laudes² favorables als treballadors.

Ricard Vinyes, "Tensions, conflictes i banderes", dins *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, vol. 9 (p. 131)

Text 3

I la feina anava malament. En Quimet deia que la feina se li girava d'esquena però que tot es posaria bé a l'últim, que la gent estava alterada i no pensava a fer-se

² *Laude* [laude arbitral]: Decisió presa com a resultat d'un arbitratge laboral i que té efectes de sentència ferma.

restaurar els mobles ni a fer-se'n de nous. Que els rics feien l'empipat amb la república. (...) I la feina es girava d'esquena i tots plegats teníem molta gana i en Quimet amb prou feines el veia perquè ell i en Cintet no sé quins embolics tenien. I jo no podia estar amb les mans plegades i un dia em vaig decidir a buscar feina per treballar només els dematins. (p. 87)

- a) Com afecta la situació descrita en els textos 1 i 2 a la família de la protagonista? Consulteu-ho al text 3 i contesteu la pregunta.
 - b) Tenint en compte el text 3, segons en Quimet, quina actitud tenien els sectors socials més acomodats envers el nou règim polític?
 - c) A quines raons es devia aquesta actitud? Contesteu-ho consultant els textos 1 i 2.
 - d) A partir d'aquesta situació, quina decisió pren la protagonista?
 - e) Per contraposició, quina és l'actitud d'en Quimet, segons la seva dona?
5. La Natàlia va a fer feines en una casa en què els amos són una família que bàsicament viu de renda, ja que només treballa el senyor major.
- a) Quin tracte estableix el senyor del guardapols amb la protagonista pel que fa al seu sou? Quin argument fa servir per fixar aquest sou? A qui és favorable aquest tracte (p. 90)?
 - b) La senyora major explica a la Natàlia com el seu gendre va comprar un reixat per molt baix preu. Com va aconseguir-ho? Quina opinió us mereix l'actitud del senyor del guardapols des d'un punt de vista moral (p. 99)? Què en diu en Quimet, d'aquesta actitud (p. 101)?
 - c) Com obtenen la seva renda els amos de la Natàlia? Quins són els mitjans per fer créixer els guanys (p. 102–104)?
 - d) Apunteu les diferències en la manera de viure que hi ha entre els personatges propers a la protagonista i la família dels amos.
6. Els "embolics" d'en Quimet i en Cintet s'acaben concretant en la seva participació en els escamots.
- a) Consulteu la *Gran Enciclopèdia Catalana* o bé llibres d'història i apunteu breument el significat d'aquests referents relacionats amb l'actuació dels escamots durant el període republicà:
 - Escamot
 - Estat Català
 - Fets d'octubre
 - Domènec Batet
 - b) Quina actitud adopta la Natàlia davant el fet que en Quimet participi en els escamots? Quins arguments fa servir (p. 119)?
7. Llegiu el fragment següent corresponent al començament del capítol XXVI i responeu les qüestions que hi ha a continuació:

I mentre em dedicava a la gran revolució amb els coloms va venir el que va venir, com una cosa que havia de ser molt curta. De moment ens vam quedar sense gas. Vull dir que no pujava al pis i a casa dels meus amos no baixava al soterrani. El primer dia ja vam haver de fer el dinar a la galeria amb un fogó de terra grisa lligada amb ferros negres, i amb carbó d'alzina, que vaig haver d'anar a buscar, cames ajudeu-me.

—És l'últim, va dir la carbonera, perquè el seu marit s'havia llençat al carrer. En Quimet també corria pels carrers i cada dia anava pels carrers i sempre pensava que

un dia no el tornaria a veure. Se'm va vestir amb una granota blava i al cap d'uns quants dies de fum i d'esglésies llençant espurnes, se'm va presentar amb un cinturó amb revòlver i una escopeta de dos canons penjada a l'espatlla. I tot era calor, molta calor, la roba s'enganxava a l'esquena i els llençols s'enganxaven per tot el cos i la gent vivia esparverada. L'adroguer de sota de casa va quedar buit en pocs dies i tothom parlava del mateix i una senyora va dir que ja es veia venir feia temps i que aquestes coses d'un poble en armes sempre passen a l'estiu, que és quan la sang bull més de pressa. I que l'Àfrica s'havia d'haver enfonsat. (p. 127)

- a) Segons la Natàlia, quina previsió inicial es feia la gent del conflicte armat?
 - b) Com va afectar la vida de la gent?
 - c) Quina era l'opinió pública sobre el conflicte armat que va poder copsar la protagonista? Què hi té a veure l'oració *I que l'Àfrica s'havia d'haver enfonsat*?
 - d) La referència *d'uns quants dies de fum i d'esglésies llençant espurnes*, a quins fets correspon? Qui va protagonitzar-los?
 - e) Què feia mentrestant en Quimet?
- 8.** Els amos de la casa de fer feines no tenen la mateixa consideració dels esdeveniments que té en Quimet.
- a) Quina posició té el senyor del guardapols respecte del caire que anaven prenent els esdeveniments? Fixeu-vos en la conversa que manté amb el lleter (p. 128).
 - b) Com es veu afectada la família dels amos per la nova situació revolucionària?
 - c) Quin objectiu persegueixen els llogaters que denuncien els amos davant els milicians?
- 9.** Al capítol XXVII (p. 133–136), en Quimet, en Cintet i també en Mateu marxen al front d'Aragó, per lluitar a la guerra.
- a) Després de llegir aquest capítol, penseu quines causes poden empènyer les persones a anar a la guerra i feu la llista de les que van empènyer aquests tres personatges a anar-hi.
 - b) Són exactament les mateixes en tots tres casos?
 - c) Quin sentit té l'oració *és una cosa de tots i si perdem ens esborraran del mapa* que diu en Mateu a la Natàlia quan marxa cap al front?
 - d) Quina és l'actitud d'en Mateu davant la guerra?
 - e) Com reaccionen els amos de la Natàlia quan s'assabenten que en Quimet està implicat en la guerra?
- 10.** Al capítol XXVIII (p. 137–139) en Quimet torna del front i explica les seves impressions de la guerra.
- a) Fes una valoració de la idea que en Quimet s'ha format de la guerra a partir d'aquests dos fragments:

Text 1

I l'Antoni volia saber més coses i se l'asseia a la falda i li feia ensenyar com es disparava el revòlver i en Quimet li deia que la guerra que ell feia no era guerra i que seria l'última. (p. 138)

Text 2

—Miri, veu, si en comptes de tenir els anys que tinc, va dir l'adroguer, tingués la seva joventut, faria la guerra amb vostè. Ara que tinc la botiga buida, encara em distrauria... al meu temps, la guerra anava d'una altra manera. I vostè ja deu saber com es va fer la guerra... gasos asfixiants i tot. En Quimet li va dir que havia sabut molt bé com havia anat la gran guerra, perquè havia fet col·lecció de generals amb cromos de xocolata. Però de la manera que la joventut d'ara fa la guerra, dóna gust... (p. 138)

- b) L'adroguer que parla amb en Quimet està completament a favor dels qui defensen la República?
- c) Quina interpretació fas del símbol que apareix en aquestes oracions: *Se'n va anar a punta de dia. De la banda on neix el sol tot era vermell de sang* (p. 139), referides al moment que en Quimet se'n torna cap al front?

11. A mesura que avança el conflicte bèl·lic, l'actitud dels qui han anat al front va canviant.

- a) Al capítol XXIX (p. 141–142), la Natàlia rep la visita d'en Cintet i el troba molt canviat. En què es basa per percebre aquest canvi?
- b) Al capítol XXXI (p. 148) és en Quimet qui torna a casa. Quins canvis físics ha experimentat des de la darrera visita?
- c) En què ha canviat la seva manera de pensar?

12. Tal com avança la guerra, la situació social en què viu la protagonista va deteriorant-se.

- a) Quines acusacions s'adrecen la senyora Enriqueta i l'adroguer de sota de casa la Natàlia? Quin efecte produeixen en ella (p. 149)?
- b) En quina situació viu la Natàlia i la seva família (p. 150)?
- c) Quina solució li ofereix la seva amiga Julieta?
- d) Feu una descripció dels nens que troba l'Antoni a la colònia. Tingueu en compte de fer-ne una descripció física i també del seu estat emocional.
- e) A partir de les referències que hi ha a la bibliografia, busqueu informació a Internet sobre els "nens de la guerra" (de la Guerra Civil, de 1936–1939) i elaboreu un petit informe sobre els nens refugiats en què hi hagi text i imatges.
- f) Quins canvis experimenta l'Antoni a la colònia (p. 156)?

13. Cap al final de la guerra els esdeveniments es precipiten a partir de la mort d'en Quimet i en Cintet al front. Llegiu el fragment següent i contesteu les preguntes que hi ha a continuació:

El darrer hivern va ser el més trist. S'enduien els nois de setze anys. I les parets estaven plenes de cartells i jo, que no havia entès aquell cartell que deia que havíem de fer tancs, i que amb la senyora Enriqueta ens havia fet riure tant, si en quedava un tros per alguna paret, ja no em feia riure gens. Hi havia homes molt grans que aprenien de fer la guerra pels carrers. Joves i vells, tothom a la guerra, i la guerra els xuclava els donava la mort. Moltes llàgrimes, molt de mal per dintre i per fora. Alguna vegada pensava en en Mateu. El veia dret al passadís, com si fos de debò, tan de debò que m'espantava, amb els ulls blaus, tot enamorat de la Griselda i sense la Griselda que n'estimava un altre. I aquella veu d'en Mateu quan em va dir que hi havien d'anar tots. I tots s'hi anaven quedant com a la ratera, les rates. No hi ha més remei. No hi ha més remei. Abans de vendre'm les dues monedes de mossèn Joan, m'ho vaig vendre tot: els llençols brodats, el joc de taula bo, els coberts... m'ho compraven les que treballaven amb mi a l'ajuntament i després s'ho venien i feien

negoci. Amb prou feines si podia comprar per menjar. La llet era sense llet. La carn, quan n'hi havia, era de cavall, deien. (p. 157)

- a) A partir de les referències que hi ha a la bibliografia, feu una cerca a Internet i seleccioneu cartells de la guerra de 1936–1939 que reflecteixin algun d'aquests temes:
 - La incitació a la participació de la població en la guerra
 - El patiment dels civils a la rereguarda
- b) Feu una descripció de la vivència de la guerra que la Natàlia manifesta en aquest fragment. Expliqueu com se sentia, quina visió tenia de la guerra, què en pensava, què feia per tirar endavant.
- c) En aquest fragment hi apareix esmentat Mossèn Joan. Expliqueu breument què li va passar al començament de la guerra i per quines raons.
- d) Feu una valoració de l'actitud de les companyes de feina que té la Natàlia i que li compren el que ella es ven per sobreviure.

14. El desenllaç de la guerra arriba de manera tràgica. La retirada del bàndol republicà davant la imminència de l'arribada de l'enemic va empènyer molta gent a marxar. Llavors, la Natàlia rep una altra notícia funesta (p. 157–158).

- a) Enumereu els motius que la protagonista tenia per marxar de Barcelona i els motius pels quals va quedar-s'hi.
- b) L'adroguer de baix de casa apareix finalment com un quintacolumnista. Però què significa aquest terme?
 - Busqueu informació a l'enciclopèdia sobre aquest concepte i sobre el de la "cinquena columna".
 - S'ajusta exactament al comportament de l'adroguer de baix de casa durant la guerra?
- c) Què pot significar la mort d'en Mateu, afusellat enmig d'una plaça, en relació amb la guerra?

15. Com a darrer recurs, la protagonista s'adreça als antics amos que l'havien llogada abans de la guerra (p. 159–160).

- a) Quin tractament li dispensa el senyor del guardapols?
- b) Què en pensa, dels "de la revolució", és a dir, dels perdedors?
- c) Per quins motius no la lloguen?

16. Un cop passat el final de la guerra, la protagonista deambula pels carrers sense un objectiu concret mentre rumia la possibilitat del suïcidi. En aquestes circumstàncies, mentre segueix una dona que vesteix de dol, es troba amb l'Andreu, l'antic aprenent d'en Quimet (p. 164).

- a) Com havia participat en la guerra?
- b) Quines conseqüències n'havia obtingut?
- c) En quin estat emocional es trobava després de la guerra?
- d) Redacteu un text en què es contrastin la situació de la Natàlia i la d'aquest personatge després de l'acabament de la guerra. Comenteu-hi semblances i diferències.

17. Després, la protagonista segueix la dona de dol i entra en una església en què veu, en una visió al·lucinant, tots els morts de la guerra. Això li fa dir *Eren morts els que havien*

mort i els que havien quedat vius, que també era com si fossin morts, que vivien com si els haguessin matat (p. 167).

- a) Expliqueu el sentit d'aquestes comparacions.
- b) Expliqueu el vostre concepte personal de les guerres. Expliqueu què en penseu i per què.

18. Completeu la taula següent sobre les conseqüències que la Guerra Civil espanyola va tenir per a Catalunya, a partir de la consulta de les fonts d'informació que s'esmenten a la bibliografia del dossier

Cost humà			
<i>Morts en combat</i>		<i>Repressió republicana</i>	
<i>Morts civils</i>		<i>Repressió franquista</i>	
Exili			
<i>Desplaçats a França</i>		<i>Exiliats polítics</i>	
Cost polític			
<i>Generalitat de Catalunya</i>			
<i>Llengua catalana</i>			
<i>Nou règim polític</i>			

19. Com ja heu vist, *La plaça del Diamant* evoca els esdeveniments d'una època des del punt de vista del personatge que els narra, la Natàlia.

- a) Quina sortida troba a la seva situació econòmica?
- b) Quina actitud prenen els seus fills en relació amb la seva situació familiar? Per què penseu que actuen així?
- c) Com afronta aquesta situació familiar la protagonista?

1.2. La Barcelona de *La plaça del Diamant*

1. Sobre un plànol de la ciutat de Barcelona assenyaleu-hi en un color que destaquï aquests referents, a partir de les eines de cerca que proporciona el plànol de la web de la ciutat de Barcelona:

1. Carrer Gran de Gràcia
2. Plaça del Diamant
3. Carrer Montseny
4. Rambla de Prat

— Indiqueu breument el paper que aquests escenaris juguen en el desenvolupament de la novel·la

2. Sobre aquest mateix plànol, assenyaleu-hi els següents referents. Necessitareu fer servir eines de cerca d'informació a Internet.

1. Cementiri de Sant Gervasi
2. Parc Güell
3. Jardinetes de Gràcia (Jardins de Salvador Espriu)
4. Bar Monumental (C. Gran de Gràcia, 25)
5. Cinema Smart (C. Gran de Gràcia, cantonada C. Ros de Olano)
6. Rambla de les Flors
7. Montjuïc
8. Carretera de l'Arrabassada

— Indiqueu breument com apareixen aquests referents en la novel·la.

3. Llegiu el capítol I de *La plaça del Diamant* i feu aquestes activitats:

- a) Transcriviu els passatges en què es mostri l'animació de la festa que hi ha a la plaça del Diamant.
- b) A partir dels passatges transcrits, redacteu en deu línies una descripció de l'ambient d'aquesta festa tal com us la imagineu després de llegir el capítol.
- c) En acabar-se el ball, un veí encara paga un vals per a tothom. Com definiríeu aquesta actitud personal? I des d'un punt de vista social, com es pot entendre? Justifiqueu les vostres respostes.
- d) Coneixeu la festa major de Gràcia? Feu una cerca a Internet i feu un recull que inclogui:
 - Notícies de la darrera edició de la festa
 - Imatges actuals
 - Cartells anunciadors

4. A més d'escenaris populars de la ciutat de Barcelona, Mercè Rodoreda incorpora a *La plaça del Diamant* espais i referents ciutadans que amb el temps han esdevingut ben emblemàtics de Barcelona, fins al punt que identifiquen la ciutat internacionalment.

- a) Citeu almenys tres referents monumentals que s'esmenten a la novel·la i amb els quals s'identifica la ciutat de Barcelona.
- b) Busqueu una imatge de cadascun d'aquests referents.
- c) Quin arquitecte mundialment famós va idear aquestes obres monumentals?

- d) Quina vinculació diu en Quimet que hi ha entre aquest arquitecte i el seu pare (p. 21)?

5. Llegiu aquests fragments que apareixen al llarg de *La plaça del Diamant* i després feu les activitats que hi ha a continuació.

Text 1

La Julieta va venir expressament a la pastisseria a dir-me que, abans de rifar la toia, rifarien cafeteres; que ella ja les havia vistes: precioses, blanques, amb una taronja pintada, partida en dues meitats, que ensenyava els pinyols. Jo no tenia ganes d'anar a ballar ni tenia ganes de sortir, perquè m'havia passat el dia despatxant dolços i les puntes dels dits em feien mal de tant estrènyer cordills daurats i de tant fer nusos i agafadors. (p. 15)

Text 2

Vam anar a beneir. Al carrer hi havia nens amb palmons i nenes amb palmes i nens amb xerrics-xerracs i nenes també amb xerrics-xerracs, i alguns en comptes de xerrics-xerracs duïen macs de fusta i mataven jueus per les parets i per terra i per damunt d'una llauna o d'una galleda vella i pertot arreu. Quan vam arribar als Josepets, tothom cridava. En Mateu venia amb nosaltres, amb la nena a coll. Una nena com una flor, i ell la duïa com si fos una flor de debò. Era tota rossa i amb tirabuixons i tenia els ulls com en Mateu, però era una nena que no reïa. Portava una palma que li mig aguantava en Mateu, carregada de cireres confitades. (p. 33)

Text 3

L'altre diumenge [en Quimet] va venir a dinar a casa i va regalar un puro al meu pare. Jo vaig portar un braç de gitano de crema. (p. 35)

Text 4

Cada diumenge anàvem al Monumental a fer el vermut i a menjar popets. Un dia se'ns va acostar un home amb camisa groga que ens volia vendre postals d'una artista que havia estat la reina de París feia molts anys. (...) Quan vam sortir [en Quimet] va dir que ja podia anar-me'n cap a casa perquè ell tenia cita amb un senyor que li volia fer restaurar tres dormitoris. Vaig voltar una mica pel carrer Gran mirant aparadors. I l'aparador de les nines a la casa dels hules. (p. 37)

- a) A cada fragment hi apareix una activitat típica o tradicional de la vida ciutadana de l'època en què se situa l'acció. Especifiqueu-les.
- b) Quina altra activitat és del grat de la protagonista? Amb quina finalitat la porta a terme?

6. Des del primer capítol, el carrer Gran de Gràcia té un paper central com a escenari de l'acció de la novel·la.

- a) A partir del que se'n diu al capítol XIV (p. 75), feu, en un mínim de cinc línies, una descripció del carrer Gran tal com us l'imagineu que era de dia.
- b) A la nit, el carrer Gran canvia d'aspecte. Descriviu-lo tal com us l'imagineu de nit a partir del que se'n diu al capítol I (p. 18), en un mínim de cinc línies.

7. La crítica també ha destacat la importància del passatge de la plaça de vendre, del capítol XIV (p. 75 i 76), com a espai especialment lligat a les característiques del personatge central de la novel·la i a la visió personal que l'autora transmet de la Barcelona d'abans de la guerra. Llegiu aquest passatge i feu les activitats que hi ha a continuació.

- a) Classifiqueu les sensacions que experimenta la protagonista en acostar-se a la plaça de vendre segons el sentit a què corresponguin.

Sentits	Sensacions
Olfacte	L'olor de carn, de peix, de flors i de verdures els crits de la plaça de vendre les empentes
Oïda	maneguins blaus olor de la plaça de vendre fetges molls de sang per dintre
Tacte	les tripaires tenien la cara blanca de cera olor de mar tripes humides
Gust	aigua dolça a cada escata hi havia, petita que gairebé no es veia, la bombeta que penjava damunt de la panera de peix
Vista	olor fada de la mort les espines a la ratlla de l'esquena com les punxes d'una gran flor les escòrpores de cap gros, que semblaven acabades de pintar

- b) Quines parades apareixen descrites en aquest passatge?
- c) Quin ambient es respira a la plaça de vendre? Imagineu-vos-la per un moment i feu-ne una descripció en un mínim de cinc línies.
- d) Aquesta plaça de vendre correspon a un mercat del barri de Gràcia que existeix actualment. Tenint en compte les indicacions que hi ha en el passatge i que en aquest moment de la novel·la la Natàlia viu al carrer Montseny, busqueu, amb l'ajut de les eines de cerca a Internet que apareixen a la bibliografia, el nom d'aquest mercat i ubiqueu-lo sobre el plànol que ja teniu elaborat.
- e) Un cop el tingueu identificat, il·lustreu l'activitat amb alguna imatge actual d'aquest mercat. Feu servir les eines de cerca d'imatges del cercador Google.
8. Llegiu el fragment següent, que correspon al capítol XIX, i contesteu les preguntes que hi ha a continuació:

En Quimet em va dir que si volia sortir a treballar, era cosa meva, que ell, per la seva banda, miraria de fer anar endavant la cria de coloms. I que, venent coloms, ens faríem rics. Vaig anar a casa de la senyora Enriqueta a explicar l'entrevista amb els amos que havia de tenir. I, tot anant-hi, els carrers, que eren com sempre, em semblaven estrets. (p. 97)

- a) Quin contrast hi ha entre els carrers tal com apareixen en aquest fragment i la visió que la narradora dóna de la plaça de vendre?
- b) Al llarg de la novel·la, qui llegeix té una visió objectiva i realista de la ciutat? Per què? De què depèn?

9. Quan arriba la guerra, la ciutat es transforma com la vida dels personatges de la novel·la. Llegiu aquests fragments i contesteu les qüestions que hi ha a continuació.

Text 1

Tots els llums eren blaus. Semblava el país dels màgics i era bonic. Així que queia el dia tot era de color blau. Havien pintat de blau els vidres dels fanals alts i els vidres dels fanals baixos i a les finestres de les cases, fosques, si es veia una mica de llum, de seguida xiulets. (p. 147)

Text 2

En Quimet va dir que allò dels llums blaus el feia posar de mal humor i que si algun dia podia manar faria posar tots els llums vermells com si tot el país tingués el xarrampió, perquè ell, va dir, de bromes també en sabia fer. I que això dels llums blaus era una cosa que no servia de res: que si volien bombardejar bombardejarien encara que els llums fossin pintats de negre. (p. 149)

- a) Compareu l'aspecte nocturn de la ciutat descrit en el text 1 amb el del capítol I, en què té lloc el ball de festa major. Esmenteu-ne les diferències més remarcables.
 - b) Penseu almenys cinc adjectius per qualificar l'aspecte de les nits de la ciutat durant la guerra.
 - c) Com afecten l'ànim de Quimet aquests canvis?
 - d) Quina relació es pot deduir que hi ha entre la ciutat i els personatges principals de la novel·la?
10. Al final de la guerra la ciutat ha experimentat una transformació molt significativa.
- a) Quin aspecte tenen els carrers?
 - b) Quin és l'aspecte de la gent?
 - c) Fixeu-vos en la següent citació, que apareix al capítol XXXV (p. 163): *Tot estava molt cansat, encara, de la gran malaltia.* Què pot significar en relació amb la vida social de la ciutat tal com la novel·la la dóna a conèixer d'abans de la guerra?
11. Ja heu vist que la botiga dels hules té un aparador que és el predilecte de la protagonista. Quines transformacions ha experimentat aquesta botiga des d'abans de la guerra fins al final de la guerra?
12. Llegiu aquest fragment d'una carta de Mercè Rodoreda a Josep Carner després del seu primer viatge a Barcelona des de 1939.
- La primera impressió que es té quan s'arriba a Barcelona és que la FAI³ va guanyar la guerra. I ara quasi es pot dir que si hi classifiqueu la gent segons llur pes ? gent decent, fins a 58 quilos; bandarres, de 58 en amunt? no us equivocareu de gaire. Afortunadament encara hi ha alzines, pins i ginesta, i és molt possible que a partir d'aquests elements es pugui reconstruir tot.*
- Montserrat Casals, *Mercè Rodoreda. Contra la vida la literatura* (p. 165)

³ FAI: Federació Anarquista Ibèrica, organització protagonista de la revolució desfermada al començament de la Guerra Civil en el bàndol republicà.

- a) Quina valoració personal fa l'autora de la Barcelona de la postguerra a partir d'aquest fragment?
 - b) Com diu que vivia la "gent decent"?
 - c) Què significa exactament la paraula *bandarra* en aquest text? Com vivien durant la postguerra, segons Mercè Rodoreda?
- 13.** Després del final de la guerra, quan es casa amb l'adroguer Antoni, la Natàlia es tanca a casa. Quan, al cap del temps torna a sortir de casa per recomanacions de salut, va a passejar amb la Rita pel carrer Gran (p. 189).
- a) Quina sensació experimenta en sortir al carrer?
 - b) Quin és el seu estat d'ànim segons el que diu la seva filla Rita?
 - c) Quina actitud té la Natàlia davant els aparadors que tant l'atreïen temps enrere? Per què?
 - d) Què li passa quan ha de travessar el carrer?
 - e) Què decideix fer per sortir de casa a partir d'aleshores?
- 14.** En aquesta etapa de la vida de la protagonista, els seus gustos a l'hora de passejar han canviat. En lloc de passejar pel carrer Gran mirant aparadors, va als parcs per carrers sense gaire trànsit (p. 193).
- a) Quina explicació té que en aquesta part de la novel·la la narradora-protagonista no doni cap nom concret dels llocs on va a passejar i per on passa?
 - b) El desplaçament dels escenaris des dels carrers de Gràcia als parcs, com modifica la visió que la narradora proporciona de la ciutat?
- 15.** Al darrer capítol de la novel·la (p. 215), la protagonista retorna als espais de la ciutat que van marcar la seva vida.
- a) Tenint en compte que l'adrogueria de l'Antoni era a la Rambla de Prat, assenyaaleu en el plànol de la ciutat de Barcelona que heu elaborat al començament d'aquest apartat el possible itinerari que segueix la Natàlia en el seu periple pels carrers del barri en aquest darrer capítol.
 - b) Quina percepció té llavors del carrer Montseny i de l'entrada de casa, on havia viscut en un pis amb el seu primer marit?
 - c) Com descriu la plaça del Diamant quan hi arriba? En què es transforma la plaça als seus ulls?
 - d) Compareu aquesta visió de la plaça del Diamant amb la del capítol I, que heu treballat a l'activitat 3.a d'aquest mateix subapartat i feu una llista d'almenys cinc oposicions entre ambdues visions. Per exemple: *plena/buida*.
- 16.** Ara fixeu-vos en la descripció que la Natàlia fa dels carrers propers a casa seva en l'alba del darrer dia de la novel·la (p. 220).
- a) Quines diferències i quines semblances hi ha entre l'ambient que s'hi descriu i el que es descriu a propòsit de la plaça de vendre al capítol XIV (p. 75 i 76) que es treballa a l'exercici 7 d'aquest mateix subapartat?
 - b) Quin significat té l'oració *El vesper vivia* en aquest context. Redacteu una exposició raonada del que en penseu.
 - c) Relacioneu les sensacions que apareixen en aquesta descripció amb el sentit corresponent.

Sentits	Sensacions
Olfacte	Les cases i les coses ja tenien els colors posats
	la bata tacada de sang
Oïda	Els crisantems llençaven pudor amarga
	Pesos daurats
Tacte	Palla i flocs d'encenalls petits i papers fins rebregats
	[papers] tacats
Vista	els xiscles dels últims ocells
	fugen tremolant
	en el blau que tremola

2. ELS COLOMS COM A LEITMOTIV

1. Tal com ha apuntat la crítica, els coloms constitueixen un autèntic *leitmotiv* dins de *La plaça del Diamant*, ja que es tracta d'un motiu que travessa el conjunt de la narració de manera que hi adquireix una càrrega simbòlica múltiple.

- a) Tal com heu vist a l'apartat dedicat a l'argument, el canvi de nom de Natàlia per Colometa implica un canvi d'identitat de la protagonista. En què consisteix aquesta nova identitat? Quin tipus de persona és la Colometa?
- b) Com es pot interpretar el fet que la protagonista sigui anomenada Colometa i que els coloms tinguin un protagonisme tan palès al llarg de la novel·la?
- c) Què en penseu, del fet que l'autora quan va presentar la novel·la al premi Sant Jordi de 1960 la titulés precisament *Colometa*?

2. Penseu en el contingut simbòlic dels coloms en el context estricte de la ficció narrativa de *La plaça del Diamant*.

- a) Associeu la presència del coloms, primer al colomar i després dins al pis, a un dels conceptes de cada una de les parelles que es proposen a continuació, a partir de la vivència de la Natàlia:
 - Ordre/desordre
 - Llibertat/opressió
 - Angoixa/benestar
 - Felicitat/infelicitat
 - Masclisme/igualtat de gènere
- b) Qui va prendre la decisió de tenir un colomar? Qui s'encarregava de mantenir-lo?

3. Llegiu atentament aquest fragment del capítol XIII:

Van dir [en Quimet, en Cintet i en Mateu] que, abans de deixar sortir els coloms del colomar, l'havien de pintar. L'un el volia verd, l'altre el volia blau, l'altre de color de xocolata. El van pintar blau i el pintor vaig ser jo. (p. 73)

- a) Quina és la capacitat de decisió de la Natàlia en relació amb els altres personatges?
 - b) Podria dir-se que la Natàlia és realment la responsable dels seus actes mentre viu amb en Quimet? Justifiqueu la vostra resposta.
 - c) Quina funció desenvolupa, doncs, la Natàlia a casa seva?
- 4.** Penseu en el fet que són els nens qui acaben introduint els coloms a casa.
- a) Com es relacionen els fills de la Natàlia i en Quimet amb els coloms?
 - b) Per què proliferen tan a bastament els coloms? Per què no se'n pot matar cap?
 - c) Pel que fa a la Natàlia, quin paral·lelisme pot establir-se entre les experiències de la maternitat i dels coloms? En què s'assemblen els sentiments que la protagonista experimenta davant aquests dos fets que l'afecten tan directament?
- 5.** Ara fixeu-vos en la reacció de la Natàlia davant de la situació creada.
- a) Com arriba a la decisió de fer avorrir als coloms els ous que estan covant?
 - b) És una estratègia que li proporciona benestar o més aviat angoixa? Per què?
 - c) Quines connotacions té l'expressió *la gran revolució amb els coloms* en el context de la situació social i històrica en què té lloc l'acció narrativa?
- 6.** Com s'explica el fet que la mort d'en Quimet coincideixi amb la mort del darrer colom del colomar? Mireu d'explicar-ne el contingut simbòlic tenint en compte el paper dominant que anteriorment s'ha atribuït a en Quimet.
- 7.** El somni que la Natàlia té al capítol XXXIV (p. 161) suposa un punt culminant del *leitmotiv* dels coloms.
- a) Feu una anàlisi dels recursos literaris que s'empren en aquest passatge.
 - b) Tenint en compte que anteriorment la Natàlia havia sacsejat els ous dels coloms, amb qui es pot assimilar ella mateixa dins del somni, si els seus fills hi tenen forma d'ou?
 - c) I les mans que els sacsegen, de qui poden ser? Justifiqueu la vostra resposta.
- 8.** L'assimilació apuntada a l'apartat b de l'activitat anterior, adquireix trets de transformació en el capítol XXXV.
- a) Localitzeu i transcriviu el passatge en què la Natàlia s'imagina realment com a Colometa, com si efectivament fos ella mateixa un colom.
 - b) Com pot interpretar-se aquesta identificació, tenint en compte que després d'imaginar-se com si fos un colom, es decideix a suïcidar-se juntament amb els seus fills?
- 9.** Tenint en compte el que porteu treballat sobre els coloms com a *leitmotiv* de *La plaça del Diamant*, feu una valoració d'aquest símbol:
- a) Amb quins valors s'associa tradicionalment el símbol del colom?
 - b) Coincideix aquesta valoració amb el sentit que els coloms tenen a *La plaça del Diamant*? Per què?

- c) Quin valor simbòlic hi tenen doncs, en conjunt, els coloms en la novel·la?
- d) Quins altres valors simbòlics podrien atribuir-se als coloms de *La plaça del Diamant*?

10. Al capítol XLIII reapareixen els coloms, ara en el record d'una Natàlia que, després de molt de temps, ja viu pràcticament una altra vida.

- a) Quin record guarda la protagonista dels coloms i del colomar, al cap dels anys? Quines transformacions han experimentat els coloms?
- b) Coincideix amb la realitat del que va ser o no? Com podria anomenar-se el procés que mentalment ha fet la Natàlia en relació amb els coloms? Justifiqueu la vostra resposta.
- c) Per quin nom la coneixen les altres senyores que la coneixen de trobar-se als parcs?

11. Tenint en compte el que heu contestat al punt anterior, podria pensar-se que, al capítol XLIII, la Natàlia ja havia superat definitivament les angoixes que havia hagut de passar, o encara li causava malestar pensar-hi? I al capítol XLVII?

12. Finalment, expliqueu com pot interpretar-se la coincidència entre aquestes dues citacions, tenint en compte el lloc de la novel·la en què apareixen i a qui fan referència respectivament:

— *Eren uns coloms (...) que només volaven aire amunt com àngels de Déu* (XLIII, p. 192)

— *I ens vam adormir així, a poc a poc, com dos àngels de Déu* (XLIX, p. 222)

3. CONDICIÓN FEMENINA I CONDICIÓN HUMANA

1. D'una manera molt subjectiva, *La plaça del Diamant* ofereix un retrat de les condicions de vida de les dones durant el segle XX. A partir de la lectura de la novel·la i de les activitats que heu treballat relacionades amb la protagonista i amb les condicions en què viu, redacteu un text en què expresseu la vostra opinió personal sobre l'evolució del reconeixement dels drets de les dones. Si cal, documenteu-vos abans.

2. El segle XX no va ser una etapa precisament brillant de la història de l'espècie humana. En relació amb això, *La plaça del Diamant* és un mostrari de les angoixes que en aquella època va viure la gent normal i corrent.

- a) Revisant, si cal, l'exercici 9 del subpartat **Les fonts de *La plaça del Diamant***, dedicada a l'existencialisme, feu una enumeració de les diferents causes de patiment i angouxa que afecten la protagonista tot al llarg de la novel·la.
- b) Finalment, la Natàlia que apareix al final de la novel·la, ha acabat construint el seu propi destí, com postula l'existencialisme de Jean Paul Sartre? Justifiqueu la vostra resposta.

Fotografia d'Antoni Bernad

V. UNA NOVEL·LA SÓN PARAULES

1. L'ESTIL DE LA PLAÇA DEL DIAMANT

1.1. Oralitat

S'ha dit que Mercè Rodoreda va fer servir un estil narratiu que té en l'oralitat la seva base i en la recerca de l'espontaneïtat de la paraula oral la seva finalitat. A continuació, us proposem un seguit d'activitats encaminades a conèixer de manera pràctica aquest estil narratiu a partir de les paraules que, al capdavant, van servir per construir-lo.

1. Les frases fetes són un dels elements més importants a l'hora de dotar l'estil de la novel·la d'una aparença de discurs oral.

a) Algunes frases fetes que apareixen a la novel·la mantenen la seva vigència en la parla col·loquial actual. Assenyalau el significat de les que hi ha a continuació. Podeu deduir-lo per context a partir de la indicació de capítol i pàgina.

1. *li va pujar la sang al cap* (XI, 66)
2. *fer les maletes* (XIV, 76)
3. *vivia de renda* (XIX, 99)
4. *era de poques paraules* (XX, 105)
5. *vivien a la bona de Déu* (XXI, 108)
6. *tot el que Quimet em deia m'entrava per una orella i em sortia per l'altra* (XXV, 124)
7. *ens esborraran del mapa* (XXVI, 136)
8. *no badava boca* (XXXI, 150)
9. *no en tenia ni cinc* (XXXV, 163)

b) Altres frases fetes que apareixen a *La plaça del Diamant* més aviat incorporen referents propis de la societat de l'època en què es desenvolupa l'acció de la novel·la. Esbrineu el significat de les que hi ha tot seguit, deduint-lo per context o bé amb l'ajut del diccionari.

1. *Vaig anar a demanar-li la teva mà* (V, 33)
2. *engegar el barret al foc* (X, 62)
3. *la llet és molt senyora* (XI, 67)
4. *havia fet de la vida* (XII, 71)
5. *anar-se'n a jóc* (XXI, 108)
6. *un home alt com un Sant Pau* (XXIV, 121)
7. *I el més calent [era] a l'aigüera* (XXV, 123)
8. *feia novenes* (XXXI, 149)
9. *si tornava a tenir l'establiment era un miracle* (XXXVI, 171)
10. *estava muntat a l'antiga* (XLIV, 149)

c) Encara que siguin semblants, entre les següents frases fetes, basades en la paraula *cor* hi ha diferències de matís. Assenyalau-les:

1. *jo, sempre amb l'ai al cor* (IX, 58)
2. *sense la Griselda no es veia amb cor de poder viure* (XXVII, 135)
3. *caminava amb el cor encongit* (XXX, 144)
4. *Tenia el cor petit* (XLII, 187)

- d)** Les frases fetes a partir del verb *fer* són molt usuals en el llenguatge col·loquial. Destrieu pel context o amb l'ajuda del diccionari el significat d'aquestes:
1. *Avui farem un nen* (VIII, 52)
 2. *fèieu xiu-xiu* (IX, 57)
 3. *fent ziga-zagues* (X, 62)
 4. *vinga fer la roda* (XIII, 74)
 5. *era el jove que feia més goig de tot el barri* (XLV, 199)
- e)** En les següents frases fetes, les subratllades són paraules que han perdut el seu referent material o històric perquè fan referència a objectes o esdeveniments del passat. Busqueu el significat d'aquestes paraules i expliqueu què volen dir les frases fetes en què es troben.
1. [I tot va acabar...] *Com el rosari de l'aurora* (VI, 41)
 2. *es va posar a ploure a bots i barrals* (XIII, 73)
 3. *queia l'aigua a portadores* (XLVIII, 211)
- f)** Algunes frases fetes donen una idea de quantitat que confereix a la narració un matís expressiu d'intensitat. Fixeu-vos en les que hi ha a continuació i redacteu-ne una definició tenint en compte l'element intensiu que posseeixen.
1. [hauria estat capaç d'] *armar-los un bullit de mil dimonis* (XXV, 123)
 2. *¡tot a passeig!* (XXV, 124)
 3. *la cosa es posava negra* (XXVII, 133)
 4. *allò era fora mida* (XXVII, 133)
 5. *La botzina del camió (...) despertava les pedres* (XXVIII, 139)
 6. *El nen n'estava molt* (XLI, 186)
- g)** L'expressió *li havia sortit jueu* (cap. IX, p. 56) té un contingut xenòfob. Tenint en compte el context de la narració en què apareix, deduiu el significat de l'expressió i expliqueu aquest prejudici.

2. També hi ha locucions o expressions que responen a aquesta recerca de l'esponant de la paraula oral. Tenint en compte el context oracional en què apareixen, deduiu el significat de les paraules subratllades:

1. *M'havia posat el vestit de color de fusta de rosa, una mica massa prim pel temps, i tenia pell de gallina* (II, 19)
2. *I aquell reixat de mostra gairebé l'havia tingut de franc* (XIX, 99)
3. *també li va donar sacs, i en Quimet va dir que els sacs anirien de primera per fer parapet* (XXVIII, 138)
4. *I d'esma vaig treure l'ampolla del sulfumant de dintre del cabàs* (XXXVI, 172)
5. *si el noi del bar tenia ganes de casar-se, el país era ple de noies que el voldrien a mans besades* (XLVI, 203)

3. Els punts suspensius són un signe de puntuació important a l'hora de recrear l'oralitat pròpia de l'estil de la novel·la.

- a)** Busqueu, tot al llarg de la novel·la, un exemple de cada una d'aquestes funcions dels punts suspensius:
- Enumeració no tancada
 - Pensament inacabat
 - Dubte, vacil·lació
 - Temença

- b)** En alguns moments de la narració, els punts suspensius representen un recurs estilístic força efectiu en la reproducció de la manera d'expressar-se oralment que tenen els personatges. Com a exemple, llegiu el capítol XXXIX i contesteu aquestes preguntes:

— Quina funcionalitat predomina en els punts suspensius que hi ha en aquest capítol?

— En quina situació comunicativa solen aparèixer més?

— L'oració *em voldria casar, però no puc fundar una família...* té uns punts suspensius dels més expressius de tota la novel·la. Per quins motius creieu que l'Antoni no completa el seu pensament?

— I la Natàlia, entén el que ell li vol dir amb el seu silenci?

4. Les repeticions també són pròpies de la llengua oral que Mercè Rodoreda reproduceix en la seva novel·la.

a) Llegiu el capítol I i citeu les repeticions que hi apareixen.

b) L'anadiplosi és una figura retòrica que consisteix en la repetició d'un mot o d'una oració, afegint-hi més paraules. N'hi ha cap entre les citacions que heu recollit? Quina?

c) Hi ha alguns referents que apareixen repetits en diversos passatges de la novel·la. Assenyaleu en quina part de la novel·la apareixen aquestes repeticions i a què responen exactament:

— *la meva mare morta*

— *pobra Maria...*

— *senyora Natàlia*

5. Les onomatopeies apareixen tot al llarg de la narració i generen una sensació d'immediatesa del que s'hi narra, com si el lector pogués percebre els sons naturals que s'hi produeixen.

a) Relacioneu les següents onomatopeies amb el que volen indicar. Rellegiu el passatge corresponent si cal.

¡pataplaf! (I, 18)

Ensopegar contra terra

ric-rac (III, 26)

Tret de joguina

¡plam! (VII, 46)

Caiguda d'enagos

Ruuuuuuuu... (VII, 48)

Objecte que passa volant

brrrrr... (XII, 69)

Soroll de màquina registradora

¡plaf! (XIV, 75)

Clatellada

mecs mecs (XV, 79)

Soroll de moto

¡crec! ¡crec! (XV, 80)

Porta que porteja

¡ziu! (XXIX, 141)

Fer salivera un nadó

pam, pam... (XXXII, 153)

Clàxon de la moto

b) Esbrineu el significat d'aquestes onomatopeies, bé per context, bé consultant el diccionari:

1. *jtatarí! jtatarí!* (I, 17)
2. *ziga-zagues* (X, 62)
3. *ring-ring* (XXII, 122)
4. *jziss!* (XXX, 144)
5. *flic flac* (XXX, 144)
6. *xim-xim* (XLIII, 193)
7. *buuum... buuum...* (XLVIII, 213)

6. Si hi ha un recurs expressiu que defineixi l'estil de *La plaça del Diamant* en allò que afecta la sintaxi, aquest és el polisíndeton.

a) Fixeu-vos en l'ús que l'autora fa del polisíndeton en els capítols I, XXXI i XLIX. En quins casos es fa ús d'aquest recurs? De les que hi ha a continuació, trieu les respostes que us semblin adients i argumenteu la vostra tria.

- Quan es relaten esdeveniments en què sobretot hi participen altres personatges
- Quan es relaten escenes concretes en què participa directament la protagonista
- En les enumeracions
- Quan es descriuen estats d'ànim i de sentiments en general

b) Quina relació sintàctica s'estableix entre els termes relacionats mitjançant la conjunció copulativa?

c) Quin efecte genera l'acumulació de conjuncions copulatives en els passatges concrets de la novel·la en què és més abundant?

d) En fragment següent, canvieu les conjuncions copulatives per altres de possibles segons les relacions semàntiques existents entre les proposicions. També podeu fer servir la juxtaposició.

La professora se'l va mirar i li va dir si volia quedar-se; i el nen, ni mitja paraula; aleshores ella em va mirar i jo la vaig mirar i vaig dir que havíem fet el viatge per dur el nen a la colònia i que ja que l'hi havíem dut s'hi havia de quedar; i la professora va dir mirant-me molt de dret però amb una mirada dolça, que tots aquells nens acabaven d'arribar i que potser el meu nen no feia per aquella casa. Se'l va tornar a mirar i em vaig ben adonar que el mirava i el veia com era: com una flor. (...) I vaig dir que el deixava, i amb la Julieta vam començar a caminar cap a la porta i aleshores el nen se'm va tirar a sobre com una serp desesperada i plorant a llàgrima viva cridava que no el deixés, que volia estar a casa, que les colònies no li agradaven, que no el deixés i que no el deixés i que no el deixés. I jo em vagi haver de fer un cor de fusta i el vaig apartar i vaig dir-li que no fes més exageracions, perquè no en treia res, que s'havia de quedar i que es quedaria. (cap. XXXII, p. 151–152)

e) El text resultant d'aquests canvis reproduïx millor l'espontaneïtat de la parla o més aviat sembla un text més formal? Expliqueu per què.

1.2. Emotivitat

1. Llegiu els textos següents i contesteu les preguntes que hi ha a continuació.

Text 1

Tots els records que conservo de Gràcia són entranyables. Ara tot això és lluny, però pensar-hi, enmig d'una onada de nostàlgia, em fa bé; moltes vegades i en diverses circumstàncies, aquests records m'havien estat un consol.

Voldria que tots els que llegissin la meua novel·la participessin en la meua emoció.

Mercè Rodoreda, pròleg de *La plaça del Diamant* (p. 8)

Text 2

La paraula «emoció» és clau perquè correspon al sentiment que s'apodera del lector en la mesura que aquest s'endinsa en la lectura de l'obra.

Carme Arnau, introducció de *La plaça del Diamant* (p. 25)

- a) Què significa exactament la paraula *emoció*? Busqueu-ne la definició al diccionari.
- b) En què es basa l'emoció que sent l'autora en escriure el text, en relació amb la seva obra?
- c) Quin vincle comunicatiu s'estableix entre l'autora i els lectors durant la lectura de la novel·la?

2. A l'hora de fer efectiva l'emotivitat en la narració, Mercè Rodoreda posa en joc el recurs del correlat objectiu. Llegiu la formulació que d'aquest recurs en fa T. S. Eliot:

L'únic camí per expressar una emoció de forma artística és trobar un «correlat objectiu»; en altres paraules, un conjunt d'objectes, una situació, una cadena d'esdeveniments que constituïran la fórmula d'aquesta emoció particular, de tal manera que quan els fets externs, que han d'acabar en l'experiència sensible, són donats, l'emoció és immediatament evocada.

T. S. Eliot, "Hamlet and his problems", *The Sacred Wood* (traducció de Pere Ballart)

- a) Els elements del món vegetal juguen un paper destacat en l'establiment de correlats objectius. Feu una llista d'almenys cinc elements vegetals que siguin fruits, plantes o arbres i que apareguin tot al llarg de la novel·la. Assenyaleu-ne el capítol.
- b) Esmenteu l'esdeveniment narratiu amb què es relaciona cada un d'aquests elements. Per exemple, *una taronja pintada, partida en dues meitats, que ensenyava els pinyols* cal relacionar-la amb el ball a la plaça del Diamant.

3. Sens dubte, les flors ocupen un lloc privilegiat en el conjunt de la narrativa rodorediana com a element que marca l'emotivitat dels seus textos i *La plaça del Diamant* no n'és una excepció.

- a) Esmenteu almenys cinc flors que apareixen a la novel·la. Assenyaleu el capítol on les heu trobades.
- b) Relacioneu aquestes flors amb un sentiment o sensació determinats a partir de l'esdeveniment amb què es relacionen en la novel·la:

— *poncella* (XIV, 76)

— *rosa de Jericó* (X, 63)

— *crisantems* (XLIX, 220)

4. Un element natural que té una presència constant en la novel·la, i que estableix una correlació objectiva amb l'emotivitat que traspua la narració, és la pluja.

- a) Feu un llistat de passatges de la novel·la en què aparegui la pluja tot citant-los literalment.
- b) Descriviu l'estat d'ànim dels personatges que intervenen en l'acció a partir del simbolisme que estableix el correlat objectiu que és la pluja.
- c) En general, què denota la pluja al llarg de la novel·la? Si hi haguéssiu d'atribuir un valor simbòlic, què us sembla que representaria?
5. La comparació és una figura retòrica amb una presència constant al llarg de tota la narració. A mig camí entre la frase feta, el correlat objectiu i el lirisme propi de recursos més marcadament literaris, les comparacions de *La plaça del Diamant* suposen un recurs molt potent per atreure l'atenció del lector cap a l'emotivitat.
- a) Determineu el sentit d'aquestes comparacions lexicalitzades:
1. *se'm va posar com un gall de panses* (IV, 31)
 2. *La casa (...) semblava els encants* (XVII, 87)
 3. *tens els pulmons com un colador* (XXXI, 148)
 4. *en Cintet i en Quimet havien mort com uns homes* (XXXII, 153)
 5. *semblava un estaquirot* (XXXIV, 161)
 6. *els peus com un glaç* (XXXIV, 161)
 7. *s'havia enamorat com boja* (XLVIII, 213)
- b) De vegades les comparacions serveixen per establir correlats objectius que incorporen una connotació remarcable a l'element al qual fan referència. Expliqueu el sentit d'aquestes comparacions tenint en compte el terme real de la comparació:
1. *es va posar content com un ocell* (III, 27)
 2. *Tenia els cabells com xarol* (VIII, 52)
 3. *les venes se li inflaven com serps* (VIII, 53)
 4. *malalta sempre com un gos* (XV, 79)
 5. *em corria una gota de suor esquena avall, com una serp viva* (XXVI, 130)
 6. *se't tiren a sobre com rates emmetzinades* (XXXI, 150)
 7. *tots s'hi anaven quedant com, a la ratera, les rates* (33, 157)
 8. *una veu més seca que un cop de fuet* (34, 159)
 9. *Vaig pujar al pis com una mosca balba* (LX, 183)
 10. *calent com la panxa d'un gafarró* (XLIX, 221)
- c) Algunes comparacions són veritables bocins de lirisme. Dins el context de la narració, analitzeu l'analogia existent entre els termes d'aquestes comparacions i especifiqueu en què s'assemblen un i altre termes.
1. *Mentre preniem cafè, com un punyal traïdor, altra vegada, pobra Maria...* (VII, 47)
 2. *la sang em fugia de dintre com un riu* (XV, 80)
 3. *els xiprers tremolant sense parar es gronxaven com l'ombra de molts morts apilotats* (XXX, 144)
 4. *com un riu de plors l'aigua lliscava avall del vidre* (XXXII, 152)
 5. *raigs de llum vermella que volien ser llum i semblaven sang* (XXXV, 165)
 6. *[coloms] que només volaven aire amunt com àngels de Déu* (XLIII, 192)
 7. *Un festeig com una guerra* (XLVI, 204)
 8. *[fulles] que sortien de la branca com un gemec* (XLVII, 209)
 9. *I ens vam adormir així, a poc a poc, com dos àngels de Déu* (XLIX, 222)
 10. *Tots, quan naixem, som com peres* (XLIX, 221)

1.3. Lirisme

Una de les característiques literàries més remarcades de l'estil de *La plaça del Diamant* és la que fa referència al lirisme que traspua la novel·la. A banda de recursos com ara el correlat objectiu i la comparació, Mercè Rodoreda emprà altres figures retòriques que tenen un alt contingut poètic.

1. Expliqueu el significat de les següents metàfores tenint en compte el context narratiu en què apareixen:

1. *la meva casa que havia estat un cel* (XXII, 112)
2. *coloms i nens era tot u* (XXIV, 121)
3. *mentre em dedicava a la gran revolució amb els coloms* (XXVI, 127)
4. *em vaig haver de fer un cor de fusta* (XXXII, 152)
5. *em vaig haver de fer de suro. I el cor de neu* (XXXIII, 155)
6. *Tot estava molt cansat, encara de la gran malaltia* (XXXV, 163)
7. *l'altar (...) era un crit d'or que pujava cap amunt* (XXXV, 165)
8. *I vaig pensar que el cargol era una església i la perla de dintre mossèn Joan i el buuum... buuum... un cant d'àngels que només sabien cantar aquella mena de cançó i prou* (XLVIII, 214)
9. *vaig fer un crit d'infern* (XLIX, 219)
10. *El vesper vivia* (XLIX, 220)

2. Classifiqueu les citacions següents segons la figura retòrica que exemplifiquen. Destrieu entre sinestèsies, metonímies i hipèrboles. I no oblideu fer-ho tenint en compte el context narratiu en què apareixen.

1. *Em vaig adormir amb el cap que se'm partia* (XXXIV, 161)
2. *amb les barnilles de les costelles que els foradaven la pell* (XXXIV, 161)
3. *un crit d'or que pujava amunt* (XXXV, 165)
4. *crit de llum i d'ales per damunt del terrat* (XLIII, 192)
5. *tenia molta matinada a dins* (XLIX, 219)

3. En moments determinats i ben significatius de la novel·la, hi apareixen al·legories. A grans trets, aquestes al·legories es corresponen amb els moments en què la protagonista experimenta canvis perceptius de la realitat.

- a) Localitzeu aquests moments de canvi perceptiu i resumiu el sentit literal del que conta la narradora.
- b) Interpreteu el sentit figurat contingut en cada al·legoria que hàgiu localitzat en funció del que representa en el marc de la novel·la.

1.4. Antisentimentalisme

Una de les característiques de la veu narrativa que relata *La plaça del Diamant* és la seva estricta continença a l'hora d'expressar sentiments, cosa que es pot constatar en passatges diversos de la novel·la. Ara en tractareu alguns dels més significatius.

1. Rellegiu el capítol XXXII, en què es narra la mort d'en Cintet i en Quimet al front.

- a) Com s'explica aquesta mort?
- b) Com reacciona la Natàlia?
- c) Quins sentiments referents al seu estat d'ànim es detallen en aquell moment?

d) Com percep el lector el seu estat d'ànim?

2. En aquest context, la Natàlia sovint fa servir unes expressions molt concretes per donar a entendre la seva vivència sentimental. Fixeu-vos-hi: *la vam passar més trista que no pot explicar-se* (cap. XXXI, p. 150); *duia un cansament tan gran a dintre que no es pot explicar* (cap. XXXVIII, p. 178).

a) Què tenen en comú aquestes dues expressions?

b) Quina és la característica comuna de les situacions que no es poden descriure amb paraules?

3. Penseu en la relació que a la part final de la novel·la s'estableix entre la protagonista i el seu segon marit, l'Antoni.

a) Expliqueu quins eren els sentiments de la Natàlia envers l'adroguer i com evolucionen fins al final de la novel·la. Feu-ho a partir d'aquestes citacions:

— *l'adroguer sempre, a l'hora de plegar, em deia, tingui. (...) Molta cosa. Molta. Per a nosaltres no es pot explicar el que tot allò era.* (XXXVIII, 177)

— *I un dia li vaig dir que jo encara que fos pobra era delicada de sentiments (...) i (...) va contestar que, ell, era com jo. I va dir la veritat* (XL, 184)

— *I li vaig començar a passar la mà a poc a poc pel ventre perquè era el meu esguerradet i amb el cap contra la seva esquena vaig pensar que no volia que se'm morís i li volia dir tot el que pensava, que pensava més del que dic, i coses que no es poden dir i no vaig dir res* (XLIX, 221)

b) Segons les citacions anteriors, la Natàlia conta tot el que pensa i sent? En aquest sentit, com pot interpretar-se l'expressió *delicada de sentiments*?

1.5. Simbolisme

A banda del *leitmotiv* dels coloms, als quals es dedica un apartat específic, a *La plaça del Diamant* hi apareixen molts símbols i referents amb càrrega simbòlica que contribueixen a accentuar el lirisme de la narració. L'aparició d'aquesta rica simbologia constitueix un dels trets estilístics distintius de la novel·la.

1. Els colors són un d'aquests referents que contenen una càrrega simbòlica, i responen d'alguna manera al mateix tractament estilístic que es dona en la novel·la a algunes flors.

a) Relacioneu els colors que apareixen en les citacions següents amb el valor significatiu que tenen:

1. *Anava blanca de dalt a baix* (I, 15)

2. *La Julieta, de color de canari* (I, 16)

3. *I anava pels carrers (...) tota de negre* (XXXIII, 156)

4. *D'entre els braços de la creu, a la juntura, sortien raigs de llum vermella, que volien ser llum i semblaven sang* (XXXV, 165)

5. *Aquest gerro era ple de roses vermelles* (XXXVII, 173)

6. *Els meus fills i en Vicenç i l'Antoni, tots, van voler que jo em fes un vestit de seda de color de xampany* (XLVIII, 211)

a) Guerra, martiri

b) Intuïció, originalitat

c) Mort, dol

d) Naturalesa, esperança, fertilitat

e) Passió amorosa

f) Puresa, innocència

- b)** Tret d'alguns elements concrets com els del punt anterior, hi ha algun color que té una presència constant, si no obsessiva, al llarg de la novel·la. Quin és aquest color? Quin és el seu origen? Quina relació té amb la manera d'actuar de la protagonista?
- 2.** Un element simbòlic força il·lustratiu sobre la personalitat de la protagonista són les nines de la casa dels hules (cap. XII, p. 69). A la Natàlia li agrada molt mirar aquestes nines. Cerqueu en un diccionari de símbols el significat simbòlic de la nina i contesteu aquestes preguntes
- a)** En quin àmbit del coneixement té més presència el símbol de la nina, en el del simbolisme tradicional o en el de la psicopatologia?
- b)** Quines interpretacions s'han fet d'aquest símbol?
- c)** Creieu que la Natàlia pateix algun tipus de psicopatologia? Justifiqueu la vostra resposta.
- 3.** A les escales del pis del carrer Montseny on la Natàlia viu amb en Quimet, hi ha gravades a la paret unes balances, que la protagonista ressegueix amb el dit en diversos passatges de la novel·la. Després de consultar el diccionari de símbols contesteu les preguntes que hi ha continuació.
- a)** Quines possibles interpretacions admet aquest símbol?
- b)** Preneu nota dels moments de la narració en què apareixen les balances. Podeu trobar-los en aquestes referències:
- Capítol IV, p. 31
 - Capítol XXXI, p. 149
 - Capítol XXXVI, p. 169
 - Capítol XXXVIII, p. 177
 - Capítol XXXIX, p. 179
 - Capítol XLIX, p. 218
- c)** Quina relació hi ha entre els fets de la narració en el context dels quals apareixen les balances i les interpretacions d'aquest símbol?
- 4.** En parlar del correlat objectiu, a l'apartat dedicat a l'emotivitat, ja s'ha vist la importància de les flors. Més enllà de l'emotivitat que el recurs del correlat objectiu atorga a les flors, el mateix concepte de flor, tal com és tractat en alguns passatges de la novel·la, posseeix un alt contingut simbòlic.
- a)** Fixeu-vos en aquestes oracions de la novel·la en què apareixen flors i, consultant un diccionari de símbols, establiu què simbolitzen les flors en general.
- *Als peus del llit hi havia una corona molt grossa, de fulles verdes, sense cap flor* (XXIII, 115)
 - *Se'l va tornar a mirar i em vaig ben adonar que el mirava i el veia com era: com una flor* (XXXII, 151)
 - *Cada vegada que la veig passar és com si veiés passar una flor. I vinc a demanar-la* (XLV, 200)
- b)** Quina interpretació simbòlica té el fet que la corona mortuòria de la mare d'en Quimet no porti flors? Què significa?
- 5.** Les flors blaves, tal i com es veu en parlar de les fonts de la novel·la, apareixen en el recorregut final de la Natàlia per la seva vida passada, quan retorna a la seva antiga casa del carrer Montseny. Llegiu-ho:

La porta estava tancada. Vaig mirar enlaire i vaig veure en Quimet, que, al mig d'un camp, prop del mar, quan jo estava embarassada de l'Antoni, em donava una floreta blava i després es reia de mi. (cap. XLIX, p. 218)

- a) Tenint en compte els altres passatges de la novel·la en què apareix aquest símbol, assenyaieu amb quins personatges s'assimilen en Quimet i la Natàlia en aquesta imaginació de la narradora.
- b) Consulteu en un diccionari de símbols quin és el contingut simbòlic que la tradició llegendària atorga a les flors blaves.
- c) Relacionant la definició del diccionari amb la presència que tenen a *La plaça del Diamant*, expliqueu quin creieu que és el valor simbòlic que la Natàlia atorga a les flors blaves, sense, tanmateix, fer-lo explícit.

6. L'embut apareix uns quants cops en la narració, ja sigui com a objecte material o bé com a imatge al·legòrica.

- a) Indiqueu quins són aquests moments de presència de l'embut en la narració. Especifiqueu quan apareix l'objecte i quan la imatge al·legòrica.
- b) Amb quin altre referent simbòlic apareix relacionat l'embut?
- c) Tenint en compte la relació apuntada anteriorment, assageu de definir el valor simbòlic de l'embut a la llum de la imatge al·legòrica del que la protagonista percep com un embut.

7. L'arbre és un símbol d'allò més universal que té una presència puntual, però significativa, a *La plaça del Diamant*.

- a) Localitzeu, al capítol XLVII, el que la Natàlia diu sobre els arbres i transcriviu-ho.
- b) Consultant un diccionari de símbols, digueu a què correspon el símbol universal de l'arbre.
- c) De totes maneres, la interpretació que la Natàlia fa dels arbres té alguna cosa que la diferencia del símbol universal de l'arbre. En què consisteix aquesta diferència?
- d) Quin tipus de vida simbolitza la interpretació que la Natàlia fa dels arbres?
- e) A quin altre referent present a la novel·la s'assembla aquesta manera de viure simbolitzada en els arbres del capítol XLVII?
- f) En quins termes reapareix aquest símbol de l'arbre en el capítol XLIX? Transcriviu-ho.

2. LA LLENGUA DE LA PLAÇA DEL DIAMANT

El valor literari de *La plaça del Diamant* no es limita exclusivament a la construcció d'una ficció que arrossega el lector mitjançant un estil d'allò més elaborat, refinat. A més, *La plaça del Diamant* presenta un cabal lèxic que és una mostra excel·lent del català del segle XX.

1. Com tota novel·la potent, *La plaça del Diamant* presenta un bon conjunt de verbs que teixeixen el canemàs de la ficció narrativa. Amb l'ajuda del diccionari de definicions, indiqueu el significat dels verbs remarcats en aquestes citacions.

1. *si els obria la porta abans que **s'avesessin** a sortir per la finestra, només sortirien per la porta (XIII, 74)*
2. *aquella banyera, trigava molt a **engolir** l'aigua (XVIII, 92)*
3. *Va dir que allò només s'ho podia haver **empescat** el seu fill (XXII, 112)*

4. *Quan va sentir el parrupeig que venia de l'habitació petita, es va **esgarrifar**.* (XXII, 122)
5. *I al cap d'uns quants mesos en Quimet va començar a **rondinar** i a dir que els coloms no valien res* (XXV, 125)
6. *Eren uns coloms que no **empastifaven*** (XLIII, 192)
7. *la pluja decantava les fulles i **esbadellava** o tancava les flors...* (XLIII, 193)
8. *Sempre ens despullàvem darrera del paravent per poder tenir el dormitori sense roba **esbarridada** per les cadires tota la nit* (XLIV, 196)
9. *em vaig ficar al llit i em vaig **acotxar*** (XLIX, 221)
10. *perquè no **s'escorregués** tot ell com una mitja* (XLXIX, 222)

2. D'acord amb la seva empremta lírica, la novel·la incorpora una varietat considerable d'adjectius, que s'apliquen sobretot a la descripció de caràcters. Esbrineu el significat d'aquests adjectius, bé sigui per context, bé sigui amb l'ajuda del diccionari:

1. <i>capsigrany</i> (XVIII, 192)	6. <i>despresa</i> (XLI, 203)
2. <i>escanyolit</i> (XXV, 123)	7. <i>rebeca</i> (XLVI, 203)
3. <i>esparverada</i> (XXVI, 127)	8. <i>emmurriada</i> (XLVI, 204)
4. <i>magre</i> (XXXI, 148)	9. <i>esmorteïda</i> (XLVIII, 213)
5. <i>neulit</i> (XXXVII, 194)	10. <i>esblaimat</i> (XLIX, 220)

3. Tal com correspon a una novel·lística com la de Mercè Rodoreda, en què els detalls tenen una especial preeminència, *La plaça del Diamant* és una obra plena de paraules referides a coses concretes.

a) Agrupeu les paraules que hi ha a continuació segons la pertinença a algun d'aquests grups:

- Parts d'un habitatge
- Objectes d'ús quotidià
- Mobles
- Objectes del colomar

Xicres, golfes, calaixera, abeurador, alcova, bufet, trapa, recambró, post, consola, ampit, cove, menjadora, baldonets, panera, cistell, covadors.

b) De les paraules que hi ha a continuació, destrieu les que pertanyin a cada un d'aquests grups:

- Matèries diverses
- Teixits
- Peces de vestir
- Vestuari religiós

Tul, colomassa, casulla, cretona, nacre, armilla, borriçol, peücs, tarlatana, maneguins, sutge, hule, bromera, granota, llautó, vellut, borra.

4. Si hi ha cap tret definitiu del llenguatge de *La plaça del Diamant* és la cerca intencionada d'un registre de llengua col·loquial. En bona mesura, el llenguatge col·loquial de l'obra s'alimenta del català popular del segle XX.

a) Amb l'ajuda del diccionari, determineu l'accepció que tenen les paraules remarcades en el context de la novel·la.

1. *els cors partits, amb un canal buit al mig, embussat per una **gleva** de sang pressa* (IX, 57)

2. *de tant bufar les **freixures** de color de rosa* (XIV, 76)
3. *s'anava tornant com un **beneit*** (XIV, 76)
4. *abans d'anar-se'n a **jóc*** (XXI, 108)
5. *diria que m'havia deixat els **cèntims** a casa* (XXXV, 163)
6. *el devien **esguerrar** a la guerra* (XL, 183)

b) El verb *picar* té un ús polisèmic derivat del seu ús popular. Amb l'ajuda del diccionari, deduiu el significat del verb *picar* en aquestes expressions, a partir de la seva contextualització.

1. *agulla de picar* (XVI, 84)
2. *mirall picat* (XVIII, 91)
3. *les picades* (XXVIII, 138)
4. *els havien picat* (XXX, 144)

5. Llegiu el text següent i contesteu les preguntes que hi ha a continuació.

En una altra banda va dir [Mercè Rodoreda]: «Les coses tenen una gran importància en la narració i n'han tingut sempre abans que Robbe-Grillet escrivís Le voyeur». Vaig conèixer aquesta declaració molt després que la seva autora m'hagués enlluernat amb la sensualitat amb què fa veure les coses en l'aire de les seves novel·les, molt després que m'hagués sorprès la llum nova amb què les il·luminen les seves novel·les. Un escriptor que encara sap com s'anomenen les coses té salvada la meitat de l'ànima, i Mercè Rodoreda ho sabia a plaer en la seva llengua materna.

Gabriel García Márquez, "Sabe usted quién era Mercè Rodoreda?", *El País*, 18 de maig de 1983 (traducció dels autors del dossier)

- a)** Quina valoració fa Gabriel García Márquez de la llengua literària de Mercè Rodoreda?
- b)** Com es veu, a *La plaça del Diamant*, el que afirma García Márquez?
- c)** Redacteu un comentari en què s'esmentin els trets principals de la llengua de *La plaça del Diamant* i acompanyeu-los d'alguns dels exemples que heu treballat en tot aquest apartat.

BIBLIOGRAFIA

OBRES DE MERCÈ RODOREDA

- RODOREDA, M. *Aloma*. Barcelona: Edicions 62, 1988.
- RODOREDA, M. *Cartes a l'Anna Murià. 1939–1956*. Barcelona: La Sal, 1985.
- RODOREDA, M. *La meva Cristina i altres contes*. Barcelona: Hermes Editora General, 2001.
- RODOREDA, M. *La plaça del Diamant*. Barcelona: Club Editor, 2002.
- RODOREDA, M. *La plaça del Diamant*. Barcelona: Hermes Editora General, 2003.
- RODOREDA, M. *Tots els contes*. Barcelona: Edicions 62 i "La Caixa", 1979.
- RODOREDA, M. *Un cafè i altres narracions*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda, 1999.

SOBRE L'AUTORA

- ARNAU, C. *Mercè Rodoreda*. Barcelona: Edicions 62, 1992.
- CASALS, M. *Mercè Rodoreda. Contra la vida, la literatura*. Barcelona: Edicions 62, 1991.
- GARCÍA MÁRQUEZ, G. "Sabe usted quién era Mercè Rodoreda?", *El País*, 18 de maig de 1983.
- IBARZ, M. *Mercè Rodoreda*. Barcelona: Empúries-Grup 62, 1991.
- IBARZ, M. *Mercè Rodoreda. Un retrat*. Barcelona: Edicions 62, 1997.
- NADAL, M. *De foc i de seda. Àlbum biogràfic de Mercè Rodoreda*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans-Edicions 62, 2000.
- PESARRODONA, M. *Mercè Rodoreda i el seu temps*. Barcelona: Rosa dels Vents, 2005.
- ROIG, M. *Retrats i personatges*. Barcelona: Barcanova, 1991.

SOBRE LA SEVA OBRA

- ARNAU, C. "Barcelona a les novel·les de Mercè Rodoreda". *Revista de Catalunya*, 182 (2003), p. 95–112.
- ARNAU, C. *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda. El mite de la infantesa*. Barcelona: Edicions 62, 1979.
- ARNAU, C. *Miralls màgics. Aproximació a l'última narrativa de Mercè Rodoreda*. Barcelona: Edicions 62, 1990.
- CAMPILLO, M. GUSTÀ, M. *Mirall trencat, de Mercè Rodoreda*. Barcelona: Empúries-Grup 62, 1985.
- CARBONELL, N. *La plaça del Diamant de Mercè Rodoreda*. Barcelona: Empúries, 1994.
- CASACUBERTA, M. [et al.] *Dossier: Mercè Rodoreda escriptora. L'Avenç*, 301 (abril de 2005), p. 22–47.

CÒNSUL, I. "La plaça del Diamant de Mercè Rodoreda", dins *Lectures de literatura catalana 2002–2004*. Barcelona: Proa, 2002.

CORTÉS, C. *Els protagonistes i el medi en la narrativa de Mercè Rodoreda*. Alacant: Institut de Cultura Juan Gil-Albert i Conselleria d'Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, 1996.

SOLDEVILA, L. *Una novel·la són paraules. Introducció a l'obra de Mercè Rodoreda*. Barcelona: Proa, 2000.

TRIADÚ, J. *La novel·la catalana de postguerra*. Barcelona: Edicions 62, 1982.

OBRES DE CONSULTA GENERAL

BALCELLS, A. *Història dels Països Catalans*. Barcelona: Edhasa, 1980.

CALDERER, L. *Introducció a la literatura*. Barcelona: Teide, 1989.

CIRLOT, J. E. *Diccionario de símbolos*. Madrid: Siruela, 1997.

DE RIQUER, B. [et. al] *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1995.

Gran Larousse Català. Barcelona: Planeta/Edicions 62, 1987.

Historia de la Literatura universal. Barcelona: Planeta, 1986.

La Bíblia. Barcelona: Claret, 1994.

RIQUER, M. [et. al] *Història de la Literatura Catalana*. Barcelona: Ariel, 1988.

ALGUNES DE LES OBRES CONSULTADES QUE L'AUTORA VA LLEGIR

JOYCE, J. *Dublineses*. Madrid: Alianza Editorial, 1994.

METGE, B. *Obra completa de Bernat Metge*. A cura de Lola Badia i Xavier Lamuela. Barcelona: Selecta, 1983.

MANSFIELD, K. *Un niu de tórtors*. Barcelona: Edhasa, 1989.

MANSFIELD, K. *Una mica infantil*. Barcelona: Edhasa, 1989.

MANSFIELD, K. *La Garden Party i altres contes*. Barcelona: Edicions 62 i "la Caixa", 1989.

NOVALIS. *Els deixebles a Saïs/Heinrich von Offerdingen*. Dins *Novel·les i narracions romàntiques*. Barcelona: Edicions 62 i "la Caixa", 1981.

VOLTAIRE. *Contes filosòfics*. Barcelona: Edicions 62 i "la Caixa", 1988.

INTERNET

Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. *Mercè Rodoreda*. X. R. Trigo. Barcelona, 2002

<<http://www.escriptors.com/autors/rodoredam>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]

DUCRÒS, JOAN. *Corpus literari Rodoreda, Mercè*. Corpus literari ciutat de Barcelona, 1999

<<http://www.joanducros.net/corpus/Merce%20Rodoreda.html>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]

- Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. *Estimada Rodoreda*. Edu365.com
<<http://www.edu365.com/eduradio/rodoreda>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]
- GUIU, ANDREU. *Cartells de la Segona República i de la Guerra Civil, Photobanc*. El web de les ciències socials. XTEC, 2004
<<http://www.xtec.es/~aguiu1/imatges/003/p1.htm>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]
- GUIU, ANDREU. *La Guerra Civil a Catalunya (1936–1939)*. El web de les ciències socials. XTEC, 2005
<<http://www.xtec.es/~aguiu1/calaix/050guerracivilcatalunya.htm>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]
- Institut d'Estudis Catalans. *Fundació Mercè Rodoreda*. Barcelona, 2004
<<http://www.mercerodoreda.org>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]
- RIPOLL, XAVIER. *Els nens de la Guerra Civil*.
<<http://www.xtec.es/~xripoll/gc/gc1.htm>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]
- Televisió de Catalunya. *Mercè Rodoreda, vida secreta (El meu avi)*
<<http://www.tvcatalunya.com/elmeuavi/2003/rodoreda/capitulo.htm>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]
- Universitat Oberta de Catalunya. *Memòries de la nostra infantesa: els nens de la guerra*. Grup de Recerca Òliba.
<<http://oliba.uoc.edu/nens>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]
- Universitat Oberta de Catalunya. *Mercè Rodoreda*. Lletra. Espai virtual de literatura catalana. 2000
<<http://www.uoc.edu/lletra/noms/mrodoreda>> [Consulta: 30 de novembre de 2005]

ANNEXOS

ANNEX 1: ACTIVITAT GLOBALITZADORA

Us proposem una activitat que podeu fer servir de dues maneres:

- a) Com a cloenda de tot el que heu anat aprenent sobre Mercè Rodoreda per poder repensar i ordenar tots aquests coneixements.
- b) Com a *leitmotiv* per començar a estudiar l'autora de la novel·la més important de la literatura catalana del segle XX.

En qualsevol dels dos casos podeu fer servir les informacions i les activitats que us proposem al llarg dels diferents apartats d'aquest dossier.

Posem fil a l'agulla. Haureu de muntar una exposició que presentareu a l'institut el dia de Sant Jordi. Aquesta exposició tindrà tres apartats:

1. Una mostra de fotografies i textos que il·lustrin la vida, l'obra i el context històric de Rodoreda.
2. Una pàgina web on hi hagi la mateixa mostra de fotografies i textos, a més dels enllaços més importants que aportin informació rellevant sobre cadascun dels blocs de contingut.
3. Una presentació en Power Point que acompanyi l'exposició on hi apareguin imatges de les diferents etapes de la vida de l'autora, de les ciutats on va viure, de les obres que va escriure (portades); amb fragments de so que continguin música o talls de veu de l'autora (si els podeu aconseguir), o de fragments de la pel·lícula, etc. Tot plegat haurà de seguir un ordre cronològic semblant al de l'exposició i la pàgina web.

Procediment:

Treballareu de manera cooperativa. Haureu de repartir-vos en grups en funció de les vostres preferències pel que fa als blocs proposats. Una vegada repartits, us organitzareu per seleccionar el material que vulgueu exposar. Aquí caldrà que els grups feu una proposta i la poseu en comú per consensuar el contingut de la mostra visual, la pàgina web i la presentació en Power Point. Amb el suport del vostre professor/-a comunicareu a l'equip directiu el vostre projecte perquè que us facilitin els espais adients, els materials necessaris, etc.

Un cop posats tots d'acord en el QUÈ, cada grup pensarà en el COM. El grup que prepararà la mostra fotogràfica haurà de decidir si li calen plafons, si aprofitarà els suros que hi ha al centre, quins materials necessitarà, etc. També haurà de decidir el format de la mostra: volum de material, tipologia de paper i lletra, colors, quantitat d'informació per a cada bloc de contingut... Es pot demanar consell al professorat d'educació visual i plàstica. Si ja s'ha treballat el dossier caldrà recordar les fonts proposades per trobar textos, fotografies, etc. Si no, caldrà començar-ne la cerca. D'altra banda, el grup que prepararà la pàgina web pot demanar el suport del professorat d'informàtica, si li cal. Haurà d'organitzar els continguts per blocs temàtics seguint el mateix criteri que a l'exposició visual. Caldrà fer servir els mateixos textos i les mateixes imatges. L'objectiu és que, un cop desmuntada l'exposició, aquesta no es perdi i es pugui continuar veient a través de la pàgina creada perquè estigui a disposició de tothom que la vulgui consultar (a través d'un enllaç dins la pàgina del centre, per exemple). Finalment, el grup que haurà de muntar la presentació en Power Point podrà fer servir tots els recursos que se li acudeixin per fer més atractiva la presentació del material. En aquest cas, també serà important el suport del professorat d'informàtica, si cal.

Una darrera recomanació: sigueu tan creatius com vulgueu però sigueu, també, el màxim de rigorosos perquè l'autora i la seva obra s'ho valen i vosaltres obtindreu un bon reconeixement. I passeu-vos-ho molt i molt bé perquè és la millor manera d'aprendre.

